

Klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen pianonsoitonopetuksessa

Taija Lahtinen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

Musiikin koulutusohjelma
Kulttuuriala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) Lahtinen, Taija	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 10.05.2015
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen pianonsoitonopetuksessa		
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Korhonen, Ari		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten klassista ja kevyttä musiikkia yhdistetään pianonsoiton opetuksessa. Nykyään on yhä yleisempää, että klassisilla pianotunneilla oppilaat haluavat soittaa myös kevyttä musiikkia. Työn tarkoituksena oli selvittää, miten pianonsoiton opettajat yhdistävät klassista ja kevyttä musiikkia opetuksessaan ja millainen mahdollisuus nykyään on yhdistää molempia tyyliä soittotunneilla.</p> <p>Tutkimuksen tiedonhankinnassa käytin aikaisempia tutkimuksia sekä haastattelin musiikkiopiston pianonsoiton opettajia puhelimitse aiheesta. Halusin selvittää, yhdistävätkö pianonsoiton opettajat klassista ja kevyttä musiikkia, millaisia oppimateriaaleja he käyttävät opetuksessaan ja millaisesta materiaalista heidän mielestään on pulaa. Lisäksi selvitin, millaisia haasteita opettajat kokevat klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisestä pianonsoiton opetuksessa seuraavan ja onko tutkintovaatimuksissa huomioitu klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen. Lisäksi olen esitellyt työssäni hyödyllisiä oppimateriaaleja klassiselle pianolle, pop/jazz-pianolle sekä vapaaseen säestykseen.</p> <p>Haastatteluissa kävi ilmi, että monet pianonsoiton opettajat yhdistävät sekä klassista että kevyttä musiikkia hyvin monipuolisesti. Opettajat käyttävät erilaisia alkeiskirjoja klassisesta pianosta sekä kevyen musiikin kirjoja, mutta tämän lisäksi he tekevät itse tai yhdessä oppilaiden kanssa paljon nuotteja. Osa opettajista kokee, että esimerkiksi selkeistä ja tarpeeksi yksinkertaisista oppimateriaaleista on pulaa. Haasteina osa pianonsoiton opettajista kokee omat puutteelliset taidot kevyen musiikin opettamisessa, mutta osa heistä on itse opiskellut kevyttä musiikkia tai vapaata säestystä. Tasosuorituksissa on nykyisin jo enemmän vapautta yhdistää myös kevyttä musiikkia ohjelmistoon klassisen musiikin lisäksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Klassinen musiikki, kevyt musiikki, popmusiikki, pianonsoiton opetus, pianonsoitto, vapaa säestys, improvisointi		
Muut tiedot		

Author(s) Lahtinen, Taija	Type of publication Bachelor's thesis	Date 10.05.2015
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 54	Permission for web publication: x
Title of publication Combining classical and popular music in piano teaching		
Degree programme Degree programme in music		
Tutor(s) Korhonen, Ari		
Assigned by		
<p>Abstract The aim of this thesis was to investigate how to combine classical and popular music in piano teaching. Nowadays it is more and more general that students also want to play popular music in classical piano lessons. The aim of the thesis was to investigate how piano teachers combined classical and popular music in their teaching and whether it was possible to combine both genres in piano lessons. In the search for the background information for the study, previous research was used.</p> <p>In addition, piano teachers of music institutes were interviewed. This was done in order to find out whether the piano teachers combined classical and popular music, what kind of material they used in their teaching and what kind of material they needed. In addition, the purpose was to examine what kind of challenges the teachers saw in combining classical and popular music in piano teaching and whether the combination was taken into account in the degree requirements. The thesis also introduces useful study materials for classical piano, pop/jazz piano and free accompaniment.</p> <p>According to the interviews, many piano teachers combined classical and popular music in many ways. The teachers used different textbooks for elementary classical piano as well as popular music books, but they also wrote a great deal of music sheets by themselves or with the piano students. Some teachers also stated that there was a clear lack of easy and simple study materials. Moreover, some of them felt that they had an insufficient ability to teach popular music, but, on the other hand, some of them had studied popular music and free accompaniment by themselves. Nowadays it is possible to include popular music in the degree requirements of classical piano.</p>		
Keywords/tags (subjects) classical music, popular music, piano teaching, playing the piano, accompaniment, free accompaniment, improvisation		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	3
2.1 Tutkimusmenetelmä	3
2.2 Analyysi.....	6
3 MUSIIKKI MURROKSESSA	7
3.1 Keskeiset käsitteet.....	7
3.2 Musiikkikäsitykset	9
3.3 Musiikin asema Suomessa	11
3.4 Aikaisemmat tutkimukset	18
4 OPETUSSUUNNITELMA	22
4.1 Perustaso klassinen musiikki	23
4.2 Perustaso vapaa säestys.....	24
4.3 Perustaso pop/jazz-piano.....	26
5 PIANONSOITON OPPIMATERIAALIT	27
5.1 Klassisen musiikin oppimateriaaleja	28
5.2 Vapaan säestyksen oppimateriaaleja.....	29
5.3 Pop/jazz-pianon oppimateriaaleja	32
6 PIANONSOITONOPETTAJIEN TYÖTAPOJA.....	33
6.1 Haastattelutulokset.....	34
6.2 Yhteenveto tuloksista.....	43
7 POHDINTA	46
Lähteet	50
Liitteet.....	54
Liite 1 Haastattelu musiikkiopiston opettajille.....	54

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisen pianonsoitonopetuksessa, koska nykypäivänä yhä useammat musiikin harrastajat ja opiskelijat haluavat soittaa muutakin kuin pelkkää klassista musiikkia. Kuulun itsekin tähän ryhmään, koska heti aloitettuani opinnot Jyväskylän ammattikorkeakoulussa kiinnostuin pop/jazz-pianon opiskelusta klassisen pianon rinnalla. Nykyään pianonsoitonopettajien pitäisi hallita myös vapaa säestys, ja yhä useammin oppilaat tuovat soittotunnille haluamansa nuotin esimerkiksi lempiartistiltaan. Moni lapsi tai nuori saattaa lopettaa soittoharrastuksen, jos joutuu soittamaan pelkkää klassista musiikkia, koska hänellä ei välttämättä ole niin suurta kiinnostusta sitä kohtaan.

Olen rajannut aiheeni musiikkiopistoihin, joten en ota huomioon kansalaisopistoja tai yksityisiä musiikkikouluja opinnäytetyössäni. Lähdin kartoittamaan musiikkiopistojen tilannetta klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisen suhteen ja valitsin muutamia musiikkiopistoja, joiden pianonsoitonopettajia pyysin saada haastatella tutkimustani varten. Lisäksi olen perehtynyt artikkeleihin ja aiempiin tutkimuksiin samankaltaisista aiheista.

En ole löytänyt aiheestani varsinaista aiempaa tutkimusta, mutta klassisen ja kevyen musiikin yhdistämistä on tutkittu jonkin verran yleisellä tasolla. Varsinaista pianoon keskittyvää tutkimusta en ole löytänyt, mutta esimerkiksi Sorrin (2008) opinnäytetyössä on pohdittu, vastaako viulunsoitonopettajan koulutus nykypäivän haasteisiin eli siihen, että pitäisi hallita muitakin genrejä kuin klassista. Jonkin verran on tehty tutkimuksia myös musiikin opetuksen tulevaisuudennäkymistä ja improvisoinnista osana pianotunteja. Kupari (2008) on tutkinut improvisointia osana klassista pianonsoitonopetusta, ja Rantala (2009) taas on pohtinut klassisen ja pop/jazz-puolen eroja bassonsoiton näkökulmasta. Näiden tutkimusten lisäksi perehdyin Toivehanke-raportteihin, jotka on toteutettu vuosina 2008–2010 ja jotka liittyvät nimenomaan musiikinopetuksen tulevaisuudennäkymiin.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää haastattelujen avulla, miten klassista ja kevyttä musiikkia yhdistetään nykyään pianotunneilla ja miten se ylipäättään on mahdollista opettajien taitojen ja resurssien perusteella. Tavoitteena oli myös tutustua erilaisiin pianonsoiton oppimateriaaleihin ja kysyä opettajilta, millaisia oppimateriaaleja he käyttävät opetuksessaan. Opinnäytetyölläni pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Yhdistetäänkö klassista ja kevyttä musiikkia nykyisin pianotunneilla?
2. Missä määrin se on mahdollista ja mitä mahdollisia haasteita näiden kahden tyylisuunnan yhdistämisestä saattaa seurata?
3. Millaisia opetusmateriaaleja käytetään ja millaista materiaalia kaivattaisiin lisää?

Olen esitellyt myös muutamia klassisen pianon, pop/jazz-pianon sekä vapaan säestuksen oppimateriaaleja työssäni. Aiheeni on ajankohtainen, koska pianonsoiton opetuksen sisältö muuttuu koko ajan ja klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen on ollut puheenaiheena jo pitkään. Klassinen musiikki ei enää nykyisin kiinnosta opiskelijoita välttämättä niin paljon, että he jaksaisivat soittaa pelkästään sitä soittotunneilla. Opettajien on pakko monipuolistaa soittotunteja erityyillisillä kappaleilla, jotta opiskelijat eivät lopettaisi soittoharrastustaan. Pelkkä klassinen ohjelmisto ei välttämättä riitä motivoimaan opiskelijoita, ja yhä useammat haluavat sisällyttää soittotunneille esimerkiksi popmusiikkia. Mitä tekee klassinen pianonsoitonopettaja, kun eteen tulee tällainen tilanne? Onko hän itse valmis toteuttamaan oppilaan toiveita ja onko hänellä tarpeeksi tietämystä ja taitoa opettaa muutakin kuin klassisia kappaleita?

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusotteena on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, ja kohdetta pyri-

tään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa kuten haastatteluilla. Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2003, 152, 155.)

Tutkimus jaetaan yleensä neljän piirteen perusteella: se voi olla kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Opinnäytetyöni on kartoittava tutkimus, koska kartoittavassa tutkimuksessa etsitään uusia näkökulmia ja löydetään uusia ilmiöitä. Kartoittava tutkimus selvittää vähän tunnettuja ilmiöitä ja kehittää hypoteeseja. (Mts. 138.) Omassa työssäni olen pyrkinyt syventämään jo tunnettua ilmiötä ja etsimään tähän uusia näkökulmia ja ratkaisuja tekemällä haastatteluja pianonsoitonopettajille. Opinnäytetyössäni pyrin kartoittamaan klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisen tilannetta tällä hetkellä musiikkiopistojen pianonsoitonopetuksessa ja etsimään haastatteluja tekemällä uusia näkökulmia, miten klassista ja kevyttä musiikkia voisi yhdistää pianotunneilla. Tämän lisäksi pohdin myös itse uusia näkökulmia, miten pianonsoitonopetusta voisi monipuolistaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää musiikkialaa antamalla uutta tietoa ilmiöstä, joka on hyvin ajankohtainen nykyään. Kevyt musiikki lyö itseään läpi yhä enemmän myös klassisen puolen opetukseen, ja klassisilla pianotunneilla ei välttämättä soiteta enää pelkästään klassista musiikkia. Muun muassa Pohjannoro (2010, 17) mainitsee, että monissa musiikkiopistoissa liikutaan jo yli genrerajojen, ja klassisilla pianotunneilla soitetaan myös rytmimusiikkia. Työn tarkoituksena on myös kehittää omia taitojani tutkijana ja tulevana opettajana. Tutkimuksen myötä sain itsekin uusia näkökulmia pianonsoitonopetukseen ja sen monipuolistamiseen. Opinnäytetyö kehittää paitsi omaa opettajuuttani myös antaa toivottavasti muille pianonsoiton- ja miksei muidenkin instrumenttien opettajille uusia näkökulmia klassisen ja kevyen musiikin tuomisesta yhteen instrumenttiopetuksessa. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa voisi lähteä jalostamaan ajatusta klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisestä vielä pidemmälle esimerkiksi ottamalla isomman kohdejoukon ja tekemällä laajem-

paa yleistystä, mikä ilmiön nykytilanne on Suomen musiikkioppilaitoksissa. Lisäksi oman oppimateriaalin kehittäminen olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe. Miten tehdä oppimateriaali, joka sisältäisi vähän kaikkea: klassisia kappaleita, erilaisia sovituksia kevyen musiikin kentältä, vapaata säestystä, yhteismusisointiin soveltuvia kappaleita, nelikätisiä sovituksia jne.

Tutkimuksen haasteena on kohdejoukon valinta. Musiikkiopistojen kenttä on hyvin laaja. En millään voi ottaa yhteyttä kaikkiin musiikkiopistoihin ympäri Suomen, enkä varmasti saisi edes vastauksia kaikista opistoista, joten olen valinnut opinnäytetyöhöni muutamia opistoja eri puolilta Suomea. Opinnäytetyöni pääongelmaksi nousevat kysymykset:

1. Yhdistetäänkö klassista ja kevyttä musiikkia pianonsoitonopetuksessa, ja missä määrin se on toteutettavissa nykypäivänä?
2. Mitä haasteita klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisestä pianonsoitonopetuksessa seuraa?
3. Millaisia opetusmateriaaleja käytetään ja millaista materiaalia kaivattaisiin lisää?

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua. Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa aiheesta. Haastattelun etuna voidaan pitää sitä, että haastattelija voi toimia samaan aikaan havainnoitsijana ja kirjoittaa muistiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Toteutin itse osan haastatteluista puhelimitse ja kirjoitin samalla muistiin tärkeitä asioita. Osan haastatteluista toteutin sähköpostitse lähettämällä kysymykset haastateltaville. Käytin haastattelumuotona syvähaastattelua, toiselta nimeltään avointa haastattelua. Syvähaastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä, ja ilmiö, josta keskustellaan, on määritelty. Avoimen haastattelun sisältö liittyy tutkimuksen tarkoitukseen ja ongelmanasetteluun tai tutkimustehävään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75–76.)

Laadullisessa tutkimuksessa valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmällä (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Valitsin Suomen musiikkiopistojen sivuilta pääasiassa klassisia pianonsoitonopettajia, koska tavoitteenani oli selvit-

tää, miten klassisilla pianotunneilla nykyään on mukana myös kevyttä musiikkia. Kohdejoukko oli siis tarkoituksenmukaisesti valittu, ja olin päättänyt, että haastattelin juuri pääasiassa klassisia pianonsoitonopettajia, jotta saisin parhaiten vastaukset juuri tutkimuksen kannalta olennaisiin kysymyksiin. Lähdin rohkeasti ”kokeilemaan kepillä jäätä” ja soitin musiikkiopistojen pianonsoitonopettajille. Kerroin heille, että teen tutkimusta klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisestä pianonsoitonopetuksessa, ja kerroin taustatiedot, mihin tarkoitukseen tutkimus tulee. Vakuutin myös, että en tule käyttämään tutkimuksessani heidän nimiään enkä edes oppilaitoksen nimeä vaan että haastattelut tulisivat työhöni täysin anonymisinä. Oli ilo huomata, että he olivat innostuneita aiheestani ja vastasivat tutkimuksen haastatteluun mielellään.

2.2 Analyysi

Aion analysoida haastatteluista saatavien tuloksien ja aiempien tutkimuksien valossa sitä, miten klassista ja kevyttä musiikkia voi yhdistää pianonsoitonopetuksessa ja millainen mahdollisuus nykypäivänä on sisällyttää klassiseen pianonsoitonopetukseen myös kevyttä musiikkia tai vapaata säestystä. Analysoin tutkimusaineistoni aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi jaetaan kolmivaiheiseksi prosessiksi, joita ovat:

1. aineiston redusointi eli pelkistäminen
2. aineiston klusterointi eli ryhmittely ja
3. abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen.

Aineiston pelkistämisessä analysoitava informaatio eli esimerkiksi auki kirjoitettu haastatteluaineisto pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois (Mts. 109). Saatuani haastattelutuloksia pianonsoitonopettajilta kirjoitin haastattelut auki ja karsin pois tutkimukselle epäolennaiset asiat, joita ei kuitenkaan juurikaan ollut.

Aineiston ryhmittelyssä aineistoista etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Tämän jälkeen seuraa aineiston abstrahointi, jossa erotetaan

tutkimukselle olennainen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Mts. 110–111.) Haastattelujen auki kirjoittamisen jälkeen ryhmittelin aineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset asiat ja kokosin niistä taulukoita. Monen pianonsoitonopettajan haastatteluista löytyi samankaltaisuuksia, ja ryhmittely kävi melko vaivattomasti.

Pyrin kokoamaan opinnäytetyöhöni jonkinlaisen yhteenvedon siitä, miten opettajat yhdistävät klassista ja kevyttä musiikkia pianonsoiton opetuksessa, millaista materiaalia he käyttävät opetuksessaan ja millaisia haasteita klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisestä mahdollisesti seuraa. Minulla ei ollut tarkoitus opinnäytetyölläni koota selkeää yhtä vastausta siihen, miten klassista pianonsoitonopetusta voisi monipuolistaa eri tyylilajeilla, koska mitään yksiselitteistä ratkaisua tähän tilanteeseen ei todennäköisesti ole. Pyrin kuitenkin kuvaamaan eri vaihtoehtoja ja oleellisia seikkoja, mitä opettajat pitävät tärkeinä ja millaisia ratkaisuja tilanteeseen voisi olla. Tarkoituksena oli myös hieman kartoittaa, kuinka yleistä nykypäivänä on jo se, ettei klassisilla pianotunneilla opiskella vain pelkkää klassista musiikkia.

3 MUSIIKKI MURROKSESSA

Määrittelen opinnäytetyössäni tämän tutkimuksen kannalta keskeiset käsitteet, joita ovat klassinen musiikki, kevyt musiikki tai rytmimusiikki sekä vapaa säestys. Lisäksi olen pohtinut motivaation merkitystä pianonsoitonopiskelussa ja esitellyt sisäisen ja ulkoisen motivaation erot. Tämän lisäksi olen tutustunut erilaisiin musiikkikäsityksiin.

3.1 Keskeiset käsitteet

Käytän tutkimuksessani termiä klassinen musiikki, jonka määrittely ei ole täysin ongelmatonta. Myös termiä taidemusiikki kuulee käytettävän usein.

Klassinen eli taidemusiikki

Klassinen tulee latinankielen sanasta *classicus*. Tavallisesti klassisella musiikilla tarkoitetaan musiikkia, jonka on havaittu sisältävän kestäviä, ikuisia arvoja vastakohtana muotisävelmille ja muille pian unohtuville sävellyksille, ja musiikkia, joka syntyi musiikin historian kulta-ajalla, joka tarkoittaa lähinnä Haydnin, Mozartin ja Beethovenin aikaa. (Sandved 1957, 585.) Toisessa musiikkisanakirjassa klassinen musiikki määritellään niin, että se tarkoittaa lähinnä Haydnin, Mozartin, Beethovenin ja heidän aikalaistensa säveltämää musiikkia. Aikakauden merkittävin ilmiö oli sonaattimuodon syntyminen. (Davis & Broido 1968, 43.)

Kevyt musiikki

Kevyt musiikki, rytmimusiikki, populaarimusiikki. Kaikkia termejä kuulee käytettävän, eikä tämänkään musiikinlajin määrittely ole täysin yksiselitteistä. Pakarinen (2014, 7) viittaa Whitsettin (1998) määritelmään, että kevyt musiikki ei ole yhtä tosikkomaista kuin niin sanottu vakava taidemusiikki. Tämän lisäksi Pakarinen kertoo Uuden musiikin orkesterin trumpettisti Mikko Pettisen (2014) todenneen, että raja on häilyvä ja täten musiikkia ei ole aina helppo kategorisoida. Kevyt musiikki on muotorakenteeltaan yksinkertaisempaa, ja siinä on selkeä komppi tai syke alla.

Rytmimusiikki-käsite pitää sisällään muun muassa seuraavat tyyllilajit: pop, rock, blues, jazz, latin, funk, metal ja fuusio (Lahden konservatorio 2015). Kurkela (2005) määrittelee, että rytmimusiikki pyrkii sulkemaan sisäänsä kaikki ei-klassisen musiikin tyyllilajit. Käytän tässä työssäni käsitettä kevyt musiikki ja tarkoitan sillä kaikkea muuta kuin klassista musiikkia eli esimerkiksi pop-, rock- ja jazzmusiikkia. Vapaa säestys -käsitettä käytän erikseen ja sen selitän alempana.

Vapaa säestys

Vapaa säestys on korvakuulolta soittamista ilman nuotteja, melodian säestämistä improvisoidulla säestyksellä, melodian säestämistä sointumerkeistä ilman kirjoitettua tekstuuria sekä tyylien tuntemusta yhdistettynä muusikkouteen ja luovaan näkemyk-

seen (Tenni & Varpama 2004, 6). Vapaata säestystä voi opiskella instrumentilla, jolla voi tuottaa melodiaa ja moniäänistä säestystä yhtäaikaaisesti (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnit vapaa säestys 2006).

Valkosen (2007, 14) mukaan Vatjus (1996) kirjoittaa, että vapaata säestystä on opetettu pisimpään Sibelius-Akatemiassa. Opetus juontaa juurensa silloisen koulumusiikin osastolta, ja oppiaine oli tuolloin nimeltään improvisointi. Muutamia vuosia myöhemmin oppiaineen nimi vaihtui vapaaksi säestykseksi. Vapaata säestystä on 1980-luvulta saakka opetettu musiikkioppilaitoksissa ja Espoon musiikkiopisto on Suomessa ensimmäisiä musiikkioppilaitoksia, joissa on ollut saatavilla vapaan säestyksen opetusta. Pianon vapaan säestyksen ensimmäiset valtakunnalliset tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet otettiin käyttöön syksyllä 2005. (Valkonen 2007, 14–15.)

3.2 Musiikkikäsitykset

Tutustuin Anttilan & Juvosen (2002) teokseen *Kohti kolmannen tuhannen musiikkikasvatusta* sekä Savosen (2005) opinnäytetyöhön *Mihin olet matkalla musiikinopetus* ja avaan alempana hieman erilaisia musiikkikäsityksiä, joita ovat hierarkkinen, kulttuurinen ja autonominen musiikkikäsitys.

Hierarkkinen musiikkikäsitys

Hierarkkisessa musiikkikäsityksessä musiikki ymmärretään taiteellis-esteettiseksi ilmiöksi ja ulkoisista tekijöistä, kuten yleisöstä, riippumattomaksi. Näkökulma on yleensä puhtaasti korkeakulttuurinen perustuen yhteen musiikilliseen traditioon, esimerkiksi länsimaiseen taidemusiikkiin. Tällainen musiikkikäsitys on löydettävissä usein nimenomaan taidemusiikkiin keskittyvien henkilöiden piiristä heidän tuomitesaan kaikki muut musiikkikulttuurit paitsi sen, millä he itse ovat hankkineet kulttuurisen pääomansa. Myös muuhun kuin taidemusiikkiin orientoituneiden henkilöiden musiikillisessa maailmankuvassa on havaittavissa hierarkkista musiikkikäsitystä. Tii-

vistettynä siis hierarkkinen musiikkikäsitys sitoutuu tiukasti yhteen ainoaan kohteeksi valittuun musiikkitraditioon, jonka ideaaleihin muut musiikkilajit suhteutetaan. Tämä musiikkikäsitys niin sanotusti määrää, mikä on hyvää musiikkia ja mikä ei. (Anttila & Juvonen 2002, 34–36.)

Tällainen musiikkikäsitys ei toimisi enää nykypäivän musiikinopetuksessa lainkaan. Nykynuoria olisi vaikea motivoida kuuntelemaan tai soittamaan pelkkää klassista musiikkia varsinkin, jos kiinnostusta taidemusiikkia kohtaan ei ole lainkaan. Opettaja ei saisi muutenkaan pitäytyä liikaa omissa mielipiteissään ja markkinoida oppilaalle liikaa sitä, mikä hänen mielestään on oikeaa musiikkia. Haastatteleman opettajatkin (ks. Luku 6) ovat monipuolistaneet opetustaan ja huomanneet, että opetus on alkanut mennä siihen suuntaan, että pelkkä klassinen musiikki ei enää motivoi oppilaita, olkoonkin, että opettaja itse on saattanut saada juuri klassisen koulutuksen ja opetus on tuolloin painottunut pelkästään klassiseen musiikkiin. Kuten Savonenkin (2005, 7) toteaa, hierarkkisen musiikkikäsityksen näkökulmat ja piirteet tuntuvat nykypäivänä liian ahdasmielisiltä ja rajoittuneilta.

Musiikkimaku on hyvin olennainen asia musiikillista maailmankuvaa. Soitonopetuksessa opettaja monesti opettaa oppilaalle kappaleita sellaisista musiikinlajeista, jotka edustavat oppilaalle tuntematonta musiikkia. Tällöin syntyy ristiriita oppilaan musiikkimaun ja uuden musiikkityypin välille. Oppija alkaa tutustua syvemmin uuteen tyyliin, omaksua sen ominaisuuksia ja samalla muokkaa omaa sisäistä musiikkikäsitystään ja musiikkimakuaan. Vähitellen musiikillinen maailmankuva muovautuu opittavien teosten vaikutuksesta musiikilliseen maailmankuvaan ja musiikkimakuun. Samankaltainen tilanne on koulun musiikinopetuksessa, jossa opettaja pyrkii laajentamaan oppilaiden musiikintuntemusta ennestään heikosti tunnetuille alueille. (Anttila & Juvonen 2002, 49.)

Kulttuurinen musiikkikäsitys

Kulttuurisessa musiikkikäsityksessä musiikki on sidoksissa ympäröivään kulttuuriin ja yhteisön musiikkikäsityksiin eikä näin ollen ole ”luovan neron” tuottamaa omalakista taidetta. Kulttuurisessa musiikkikäsityksessä ajatellaan musiikkitraditioiden poikkeavan toisistaan lähinnä sosiaalisesti ja kulttuurisesti, ei niinkään laadullisesti funktioiltaan tai vastaanottotavoiltaan. Musiikki muodostaa yhden universaalin kielen sijasta ehtymättömän valikoiman erilaisia musiikkeja ja tyylejä, jotka kantavat kaikki omia merkityksiään. (Anttila & Juvonen 2002, 37–38.) Savonen (2007, 8) viittaa myös Anttilan ja Juvosen (2002) määrittelyyn, että kulttuurisen musiikkikäsityksen yksi keskeinen ajatus on, ettei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa vastaanottaa musiikkia, vaan jokaiselle musiikkityylille on olemassa omat kyseisen musiikkilajin vastaanottajat, ryhmät.

Autonominen musiikkikäsitys

Autonomisessa musiikkikäsityksessä jokaisella musiikinlajilla on omat musiikin luomisen periaatteensa ja arvokriteerinsä, mikä tekee niiden keskinäisen vertailun ja arvojärjestykseen asettamisen mahdottomaksi. Olennaista on musiikin laadun käsite, jonka mukaan musiikki voi olla hyvää riippumatta musiikinlajista. Jokaisella musiikinlajilla on omat asiantuntijansa, jotka ovat perehtyneet musiikinlajiin ja sen sävellysteknisiin ja esteettisiin ongelmiin ja normeihin. Rockmusiikin ja siihen liittyvien musiikinlajien alkuun panema musiikkikulttuurin muutos 1950-luvulla liittyy olennaisesti tämän musiikkikäsityksen syntyyn. Rockmusiikki läpäisi koko musiikkikulttuurin ja jäi sen olennaiseksi osaksi taidemusiikin rinnalle. (Anttila & Juvonen 2002, 39.)

3.3 Musiikin asema Suomessa

Suomen ensimmäinen musiikkiopisto perustettiin Helsinkiin vuonna 1882. Musiikkiopisto nimettiin Helsingin musiikkiopistoksi, ja sen johtajaksi valittiin Martin Wege-

lius. Wegelius itse opetti teoreettisia aineita, musiikin historiaa ja säveltapailua. Hän kiinnitti huomiota erityisesti sävellyksen opettamiseen ja onnistui kasvattamaan Suomeen uuden säveltäjäsukupolven. Hänen yksi oppilaistaan oli muun muassa Jean Sibelius, josta tuli myöhemmin opiston nimellinen ja symbolinen keulakuva. Toiminnan laajennuttua opiston nimi muuttui Helsingin konservatorioksi vuonna 1924 ja myöhemmin vuonna 1939 Sibelius-Akatemiaksi. (Sibelius-Akatemia, historia.)

Klassisen musiikin asema nykypäivänä

Klassisen musiikin asema on alkanut heiketä viime vuosien aikana, mikä tulee esille muun muassa Unkurin (2014) artikkelissa. Unkuri on haastatellut Sibelius-Akatemian lehtori, Sinfonia-orkesterin soolofagotisti Jussi Särkkää, joka muistuttaa, että Suomessa on hyvät puitteet opiskella klassista musiikkia, koska meillä on runsaasti musiikkioppilaitoksia ympäri Suomea. Särkkä kertoo, että tulevaisuuden suhteen on kuitenkin havaittavissa epävarmuutta, koska klassisen puolen hakijamäärät ovat olleet laskussa jo vuosien ajan niin musiikkiopistoissa, konservatorioissa, ammattikorkeakouluissa kuin Sibelius-Akatemiassakin. Kevyen musiikin osuus musiikkiopistoissa on kasvanut hitaasti mutta tasaisesti. Tämä on saattanut vähentää hieman suuntautumista klassiselle puolelle, jota opetuksesta on yhä yli 90 prosenttia. (Unkuri 2014, 1.)

Särkkä kertoo, että erityisesti fagotin, trumpetin ja oboen kohdalla voidaan puhua selvästä kriisistä, mutta muun muassa pianon, viulun ja sellon tilanne on yhä kohtuullisen hyvä. Hän muistuttaa kuitenkin, että näissäkin soittimissa alkaa olla syytä huoleen, koska trendi on samansuuntaista niissä kuin puhaltimissa. Särkän mukaan joillekin musiikkiharrastuksen ongelmaksi voi nousta erityisesti pääkaupunkiseudulla olevat korkeahkot lukukausimaksut. Valtakunnallisesti lukukausimaksut eivät kuitenkaan ole nousseet juurikaan vahvan julkisen tuen ansiosta. Särkkä kertoo, että Suomessa niin kuin monissa muissakin länsi- ja keskieurooppalaisissa maissa musiikki- korkeakouluihin tulee enemmän opiskelijoita esimerkiksi Kiinasta, Koreasta tai Unkarista. Tämä korostuu erityisesti puhallinsoittimissa. Särkkä muistuttaa, että mikäli

suomalaissoittajien osuus laskee pieneksi, se voi vaikeuttaa omaleimaisen suomalais-kansallisen musiikkitraditiomme säilymistä. (Unkuri 2014, 2–3.)

Rytmimusiikin koulutuksen kehitys Suomessa

Rytmimusiikin historia Suomessa on yli kolmenkymmenen vuoden ajalta. Alan koulutuksesta alettiin keskustella jo 1960-luvulla, ja samalla puhuttiin populaarimusiikin asemasta yhteiskunnassamme. Ensimmäisenä asian otti esille Pekka Gronow, joka teki esityksen kevyen musiikin koulun aloittamiseksi. Vuonna 1969 Suomen Jazzliitto teki selvityksen pop- ja jazzmusiikin koulutustarpeesta. Silloin tilanne oli se, että alan koulutusta ei ollut perinteisessä musiikkioppilaitosjärjestelmässä saatavilla lainkaan. Ilpo Saastamoinen ja Seppo Paakkunainen kirjoittivat pop/jazz-musiikin koulutus-suunnitelman vuonna 1972, ja pian tämän jälkeen Helsingin Oulunkylässä käynnistyi Klaus Järvisen johdolla pop/jazz-opisto. Oulunkylän Pop/Jazz Opisto muuttui konservatoriksi vuonna 1986. Vuonna 2000 vakinaistettiin jako Konservatorion ja Stadian eli nykyisin Metropolian kesken. (Tolvanen & Pesonen 2010, 8.)

Sibelius-Akatemian rytmimusiikin koulutuksen alku juontaa juurensa koulumusiikin eli nykyisen musiikkikasvatuksen osaston historiasta. Siellä käynnistyi 1970-luvulla jazzstudio sekä erilaisia kansanmusiikkikursseja. Laajempaan jazzin koulutukseen avautui mahdollisuus vuonna 1972. Akatemian silloinen rehtori vastusti vakituista jazzopettajaa vetoamalla siihen, että jazzmusiikki kehittyy nopeasti ja kehitys saattaisi mennä vakituisen opettajan ohi. Sibelius-Akatemiassa eli myös ajatus, ettei alan koulutus kuulunut musiikkikorkeakoululle lainkaan: pop/jazz-musiikin koulutus olisi hyvä siirtää Oulunkylän Pop/Jazz-opistolle. Jazzin opetusta päätettiin kuitenkin jatkaa Sibelius-Akatemiassa, ja vuonna 1983 Sibelius-Akatemiassa käynnistettiin jazz- ja kansanmusiikin koulutusohjelmat. Muualla Suomessa rytmimusiikin ammatillista koulutusta on annettu konservatorioissa sekä 2000-luvun alusta lähtien myös ammattikorkeakouluissa. (Mts. 8.)

Musiikkiopistojen tilanne Suomessa

Tutustuin eri musiikkiopistojen nettisivustoihin *musiikinopetus.fi* -sivuston musiikkiopistoluettelon kautta. Aloin kartoittaa musiikkiopistojen nettisivujen avulla opistoja, joissa on järjestetty pop/jazz-pianon tai vapaan säestyksen opintoja klassisen pianon lisäksi sekä opistoja, joissa on selkeästi vain klassinen linja. Esimerkiksi Vantaan musiikkiopiston sivuilla on listattu selkeästi klassisen linjan instrumentit ja pop/jazz-linjan instrumentit erikseen.

Musiikkiopistojen nettisivuja selaillessa huomasin, että pääkaupunkiseudulla tarjotaan yleisesti klassista ja pop/jazz-musiikkia suurimmassa osassa musiikkiopistoja. Myös isoissa kaupungeissa, kuten Turussa tai Tampereella, musiikkiopistoissa on useimmiten tarjolla sekä klassinen että pop/jazz-linja. Monilla pienillä paikkakunnilla opetus painottuu klassiseen musiikkiin, mutta opistoilla saattaa olla erikseen vapaan säestyksen opettaja.

Esimerkiksi Heinolan musiikkiopisto oli aloittaessaan yksinomaan klassiseen musiikkiin keskittynyt opisto, mutta myös yksi varhaisimmista opistoista, joka otti ohjelmaansa myös rytmimusiikin ja tanssin opetuksen. Kurssivalikoimaltaan opisto on yksi Suomen laaja-alaisimmista. Heinolan musiikkiopiston rehtori Pertti Sajaniemi kertoo heidän olleen edistyksellisiä ”säätelyn” purkamisessa ja kuunnelleen oppilaiden toiveita. Musiikkiopisto käynnisti syksyllä pedagogisen kokeilun opetussuunnitelman kehittämiseksi. Sajaniemi kertoo opiston ottaneen käyttöön oppilasvalinnassa puolen vuoden kokeilujakson sekä vanhemmat mukaan päättämään teoriaopintoihin osallistumisesta. Musiikkiopistoilla menee kaiken kaikkiaan hyvin. Harrastajamäärät ovat noin 60 000, kun ne vielä 60 vuotta sitten olivat noin 30 000-40 000 kieppeillä. (Arvekari 2014, 6.)

Joidenkin musiikkiopistojen sivuilla kerrotaan selkeästi, että opiskelijan on mahdollista valita vapaan säestyksen opintoja. Espoon musiikkiopiston opetussuunnitelmassa kerrotaan, että vapaan säestyksen voi saada sivuaineeksi ja sitä opetetaan yksityis-

opetuksena perustasolle 2 edenneelle oppilaalle. Espoon musiikkiopistossa on mahdollista saada vapaa säestys myös pääaineeksi. (Espoon musiikkiopiston opetussuunnitelma 2011, 13.) Monien musiikkiopistojen nettisivuilta ei kuitenkaan saa selkeää kuvaa siitä, onko opisto täysin klassinen opisto vai onko opistossa erikseen rytmimusiikin osasto.

Klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen

Elämme maailmassa, jossa klassisen ja kevyen musiikin välille on tehty selvä ero. Popmusiikki on nuorille miellyttävää kuin klassinen musiikki. Yksi todiste tästä on popmusiikin läsnäolo kaikkialla: sitä voi kuulla radiossa, televisio-ohjelmissa, mainoksissa jne. Viime vuosikymmeninä klassisen ja kevyen musiikin välinen seinä on alkanut ohentua. Pianonsoitonopettajilla on kuitenkin enemmän vastuuta tehdä soittotunneista kiinnostavampia oppilaille ja ylläpitää oppilaiden kiinnostusta sen jälkeen, kun he ovat aloittaneet musiikinopintonsa. Miten sekä klassista että kevyttä musiikkia molempia voidaan käyttää pianotunneilla helpottamaan oppimista? (Husser 2007, 28–29)

Husser (2007, 29–30) kehottaa luopumaan ensimmäiseksi termeistä klassinen ja kevyt musiikki. Liian usein klassisessa musiikissa on vain yksi muuttumaton tapa oppia: oppilaat lukevat musiikkia, harjoittelevat uudelleen ja uudelleen ja lopuksi esittävät kappaleet ulkomuistista yleisölle. Muut tyylilajit sallivat enemmän vapautta: esimerkiksi jazzpianistit opettelevat soinnut ja improvisoivat niiden päälle. Jos opettajat painottavat sitä, että musiikkia voi oppia ja esittää hyvin eri tavoilla, musiikista tulee paljon kiinnostavampaa. Pianonsoitto mielletään usein niin, että oppilas harjoittelee yksin viikot ja menee sitten soittotunnille, jossa on läsnä ainoastaan oma soitonopettaja. On olemassa tapoja torjua tätä käsitystä, kuten esimerkiksi järjestämällä oppilaille ryhmätunteja. Pianistit voivat olla mukana kamarimusiikissa, säestää muita muusikoita tai kuoroa, olla soittamassa musiikkiteatterissa, työskennellä kanttorina, jazzbändin kosketinsoittajana tai taustamusiikin soittajana. Piano on siis hyvin monipuolinen soitin, ja tämäkin saattaa motivoida lapsia opiskelemaan pianonsoittoa.

Kimberly VanWeelden (2012) viittaa Boal-Palheirosin & Hargreavesin ym. tutkimukseen kirjoittaessaan siitä, miten opiskelijat pitävät populaarimusiikkia niin sanotusti parempana musiikkina, koska se kohtaa heidän musiikillisten ja sosiaalisten tarpeidensa ja median tarpeidensa kanssa. Tutkimus on todennut viidesluokkalaisten kohdalla olevan pientä kiinnostusta opiskella klassista musiikkia, mutta heillä on myös kielteistä asennetta klassista musiikkia kohtaan, koska klassista musiikkia ei rinnasteta ”koulumusiikkiin”.

Lancasterin (2006) artikkelin otsikko *Ovatko opiskelijat todella erilaisia nykypäivänä?* kuvaa aika osuvasti ilmiötä, joka on ollut puheenaiheena jo pitkään. Maailma muuttuu nopeasti, ja opiskelijat ovat yhä kiireisempiä lisääntyneen harrastustarjonnan vuoksi. Opiskelijat kuuntelevat erityylistä kevyttä musiikkia ja ovat yhä vähemmän tekemisissä klassisen musiikin kanssa. Lancaster kehottaa opettajia pitämään oppilaiden kiinnostusta yllä ja antamaan heille vaihtoehtoja käyttämällä monen tyyllisiä kappaleita opetuksessa. Musiikki koostuu nykyään erilaisista tyyleistä, ja klassisen ja kevyen musiikin raja on alkanut hämärtyä. (Lancaster 2006, 30, 32.)

Myös Savonen (2005) kirjoittaa opinnäytetyössään siitä, että klassinen taidemusiikki on näihin päiviin saakka ollut soitonopetuksen pääasiallinen pohja mutta pitää muistaa, että oppilaiden oma mielimusiikki saattaa huomattavasti erota omastamme. Klassisen musiikin sointimaailma saattaa tuntua vieraalta ja kyllästyttää oppilasta, vaikka tämä olisikin kiinnostunut soittamisesta. Oppilaan edistymisen esteeksi voitulla juuri opetuksen tiukka pitäytyminen pelkästään klassisessa musiikissa. Opettajalla pitäisi olla joustavuutta ja valppautta myös oppilaidensa mielimusiikin kunnioittamisessa ja huomioimisessa ja hänen pitäisi käyttää opetuksessaan hyvin monen tyyllistä ohjelmistoa. (Savonen 2005, 6–7.)

Olen samaa mieltä siinä, että klassinen musiikki ei välttämättä motivoi oppilaita tarpeeksi jatkamaan soittoharrastustaan. Osa oppilaista saattaa olla kiinnostuneita itse soittamisesta mutta klassinen musiikki on heille jotenkin kaukainen ja vieras ajatus,

onhan kappaleetkin sävelletty jo satoja vuosia sitten. Oppilaan oma motivaatio on tärkeä soittoharrastuksen kannalta, koska jos motivaatiota ei ole, ei oppilas myöskään jaksa harjoitella, ja siten hän ei voi kehittyä soittoharrastuksessaan.

Motivaatio viittaa yksilön tavoitteellisen käyttäytymisen syihin, psyykkisiin prosesseihin, joiden vaikutuksesta muodostuu tavoitteeseen suuntautuva käyttäytyminen. Motivoituneeksi sanotaan opiskelijaa, joka on aktiivisesti sitoutunut opiskeluunsa ja oppimisprosessiinsa. (Anttila & Juvonen 2002, 100.)

Sisäinen motivaatio

Ahposen (2010, 3, 5) mukaan Anttila (2004) määrittelee, että sisäisesti motivoitunut henkilö on kiinnostunut ensisijaisesti opiskeltavasta asiasta ja innostuu tehtävästä ilman ulkoisen palkinnon tavoittelua. Hän on vähemmän herkkä luovuttamaan sekä sinnikkäämpi kuin ulkoisen motivaation omaava, koska hän ei tavoittele mitään palkintoa. Sisäisesti motivoitunut henkilö rakastaa musiikkia ja kokee tehtävän itseään palkitsevaksi. Sisäisesti motivoituneella henkilöllä on myös oma tahto ja tavoitteet.

Ulkoisen motivaatio

Ahposen (2010, 3-4) mukaan Anttila (2004) määrittelee, että ulkoisen motivaation omaava oppilas opiskelee vain saadakseen palkinnon oppimisestaan, esimerkiksi arvosanan tai jatko-opiskelupaikan. Ulkoisesti motivoitunut henkilö suorittaa tehtävän syistä, jotka ovat itse tehtävän ulkopuolella. Toiminta kohdistuu tulevan palkinnon saavuttamiseen tai epäonnistumista seuraavan rangaistuksen välttämiseen.

Olen itse kokenut aina olevani sisäisesti motivoitunut musiikinopiskelija. En ole harrastanut musiikkia koskaan minkään palkkion vuoksi vaan siksi, että rakastan musiikkia. Musiikki on ollut lapsuudesta saakka minulle tärkeä asia, eikä ajatus musiikkiharrastuksesta lähtenyt esimerkiksi vanhemmilteni vaan minulta itseltäni. Totta kai on ollut mukavaa saada hyvä arvosana tutkinnon päätteeksi, mutta en ole harjoittelut

arvosanan vuoksi vaan siksi, että saisin soittaa hienoa musiikkia, kehittyä soittajana ja saavuttaa omia tavoitteitani.

Onkin tärkeää, että opettaja kannustaa oppilasta ja osaa antaa rakentavaa palautetta, kuitenkin oppilasta lyttäämättä. Mielestäni opettajan ja oppilaan kannattaa myös keskustella, millaisia tavoitteita oppilaalla itsellään on pianonsoiton suhteen: mitä hän haluaa oppia, missä ajassa ja millaisia tavoitteita hän asettaa itselle ja oppimiselleen. Uskon, että monipuolinen pianonsoitonopetus motivoi paremmin oppilaita kuin pelkkä klassinen musiikki. Opettajan ei kannata kannustaa oppilasta arvosanaan tai tutkintoon vedoten vaan enemmänkin siihen, että oppilas saavuttaa omia tavoitteitaan ja nauttii musiikista. Uskon, että vierailu ihan uudella genrealueella saattaa herättää oppilaan kiinnostuksen uudelleen, varsinkin, jos hänellä on motivaatio-ongelmia soiton suhteen.

Oppilasta ei kannata yrittää väkisin motivoida soittamaan kappaletta, joka ei selkeästi häntä kiinnosta lainkaan. Minulla on myös kokemusta siitä, että on joutunut soittamaan kappaleita, joista ei ole tykännyt lainkaan. Harjoittelu on tuntunut työläältä, ja lopulta motivaatiota ei ole ollut lähes lainkaan kyseisen kappaleen suhteen. Mielestäni oppilaan ja opettajan kannattaisi keskustella avoimesti siitä, mitä mieltä oppilas on kappaleista, koska jos kyseinen kappale ei motivoi oppilasta, tilalle voidaan keksiä jokin toinen kappale esimerkiksi samasta tyylilajista. Tutkintovaatimuksetkin antavat nykyisin jo enemmän vapauksia yhdistellä klassista ja kevyttä musiikkia, joten opetuksen ei tarvitse pitäytyä niin tiukasti tietyissä tyyeissä (ks. luku 7 Pianonsoitonopettajien haastattelutulokset).

3.4 Aikaisemmat tutkimukset

Klassisen ja kevyen musiikin yhdistämistä pianonsoitonopetuksessa ei ole tutkittu sellaisenaan, mutta esimerkiksi Kupari (2008, 2) on opinnäytetyössään tutkinut improvisointia osana pianotuntia. Hän kirjoittaa opinnäytetyönsä johdannossa siitä,

että improvisointi liitetään perinteisesti kevyeen musiikkiin, mutta se on alkanut yleistyä myös klassisella puolella ihan alkeisopetuksesta lähtien. Kupari (2008, 3) on teettänyt kyselylomakkeen pianonsoitonopettajilla sekä pianonsoitonopettajiksi opiskelevilla ja selvittänyt muun muassa improvisoinnin opetusmenetelmiä ja -materiaaleja, hyötyjä ja haittoja oppilaan kehityksessä ja opetuksessa huomioon otettavia asioita. Kuparin (2008) opinnäytetyössä on listattu erilaisia metodeita improvisoinnin opettamiseen, kuten improvisointiin aiheen, teeman, tai harmonian pohjalta.

Kuparin (2008, 17–20) tutkimuksesta käy ilmi, että improvisointia käytetään etenkin vasta-alkajilla esimerkiksi soittimeen tutustuessa, ja pääasiallisesti opettajat laativat itse improvisointimateriaalinsa. Improvisoinnin opettamisessa pitää ottaa huomioon oppilaan ikä sekä tekninen ja musiikillinen taso ja muistaa antaa positiivista ja kannustavaa palautetta. Improvisoinnin hyödyiksi mainittiin oppiminen ilmaista itseään, ajatuksiaan ja tunteitaan, luovuuteen, iloon ja vapautteen kannustaminen ja että oppilas oppii käyttämään instrumenttiaan vapautuneesti. Improvisointi myös kehittää harmonian ymmärrystä ja havainnointia. Ongelmiksi kyselyyn vastanneiden keskuudessa nousivat opettajien ammattitaidon ja omakohtaisen kokemuksen puuttuminen improvisoinnin opetuksessa sekä oppilaiden mahdollinen ujous ja ahdistuneisuus, minkä takia he eivät kykene improvisointiin.

Rantala (2009) on tutkinut opinnäytetyössään klassisen ja pop/jazz-puolen eroja bassonsoiton näkökulmasta ja pohtinut, voisiko näitä opetussuunnitelmia jotenkin yhdistää. Hän on koonnut yhteen klassisen ja pop/jazz-puolen opetussuunnitelmien yhtäläisyydet, ja hänellä on ajatuksena lähteä opinnäytetyön jälkeen kehittämään eteenpäin ideaa opetussuunnitelmien yhdistämisestä. Hän aikoo toteuttaa monipuolisempaa opetusta oppilaidensa kanssa mutta painottaa sitä, että kurssivaatimusten pitää kuitenkin pysyä yhä kaikille samoina.

Sorri (2008) on tutkinut opinnäytetyössään, vastaako viulunsoitonopettajan koulutus uuden vuosituhanen haasteisiin. Hän on tarkastellut työssään viulunsoitonopetuk-

sen nykytilannetta ja sen kehitysmahdollisuuksia. Työssä pohdittiin sitä, onko opettajilla erityyppistä opetusmateriaalia saatavilla ja kuinka hyvin he hallitsevat eri musiikkityylejä. Kyselyyn vastanneet opettajat painottivat laaja-alaista muusikkoutta, ja molemmat haastateltavista kertoivat käyttävänsä eri tyylejä opetuksessaan. Toinen opettajista piti omaa aktiivisuutta tärkeänä ja kertoi etsivänsä opetusmateriaaleja erilaisista musiikkikirjoista ja sovittavansa niitä itse. Toinen opettajista piti monipuolisen muusikkouden korostamista ristiriitaisena, koska omissa opinnoissaan hän ei ollut saanut ohjausta tähän. (Sorri 2008, 14.)

Pohjannoro ja Pesonen ovat toteuttaneet vuonna 2008 kyselyn musiikkialan oppilaitosten toimintaympäristöjen ja opettajien osaamistarpeiden muutoksesta. Kyselystä on koottu Toive-hankkeen osaraportti. Kyselyjä on lähetetty musiikkiopistoille, konservatorioille, ammattikorkeakouluille sekä ”vapaille” musiikkikouluille. Kyselyn vastausten perusteella on todettu, että klassista musiikkia opetetaan eniten musiikkiopistoissa, joissa opetetaan vähiten rytmimusiikkia. Rytmimusiikin osuus tuntuu olevan suurimmillaan toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa. Kyselyn perusteella on listattu osaamistarpeita ja -puutteita opettajilla. Esille nousivat juuri genremonipuolisuuden hallinta akselilla kevyt-klassinen sekä vapaan säestyksen ja improvisoinnin osaamisen tarpeet pianonsoitonopetuksessa. (Pohjannoro & Pesonen 2008, 8, 13–14.)

Opetuksen painopisteessä on havaittu pientä siirtymää klassisesta pop/jazz-musiikkiin. Mistään kovin dramaattisesta ei ole kuitenkaan kyse, koska vuonna 2008 tehdyssä Kiutun ja Murron selvityksessä, jota Pohjannoro lainaa Toivehankeraportissaan, tulee ilmi, että sillä hetkellä tarjonta klassisesta musiikista on ollut lähes 90 prosenttia ja rytmimusiikin osuus kahdeksan prosenttia. Entä millaista osaamista tulevaisuuden musiikkiopistoissa tarvitaan? Ennako-oletuksena rehtorikyselyjen perusteella on ollut osaamisen monipuolisuus, mutta oletamus on osoittautunut vääräksi, koska rehtorit ovat pääsääntöisesti yhä pitäneet erillään klassisen ja rytmimusiikin virat. (Mts. 12, 14.)

Suomen musiikkioppilaitoksissa rytmimusiikin koulutus on ollut viime vuosina kasvussa, ja instrumenttipedagogeilta edellytetään yhä enemmän ryhmäopetus-, sovitus- ja eri musiikin genrejä hallitsevaa taitoa. Musiikinlajien raja-aidat ovat madaltumassa vähitellen, ja erityisesti kansainvälisissä oppilaitosverkostoissa niin klassisen, jazzin kuin etnomusiikkien opettajat ja opiskelijat toimivat yhdessä. (Perkiömäki 2008, 126.)

Nuoret liikkuvat nykyisin sulavasti eri genreissä, eikä musiikkia niinkään jaeta akselilla klassinen–kevyt. Monissa opistoissa liikutaankin jo yli genrerajojen: klassisilla tunneilla soitetaan myös rytmimusiikkia ja päinvastoin. Toive-hankeraportissa on kuvattu eri musiikkioppilaitosten rehtoreiden arvioimia tulevaisuuden kehitysnäkymiä musiikkioppilaitoksissa. Yksi rehtoreista kertoo, miten heidän musiikkiopistossaan järjestetään konserttiviikkoja, joissa jokainen tulee soittotunnin sijasta saliin esiintymään. Konsertissa kuullaan klassista ja kevyttä musiikkia, ja rehtorin mielestä genrejä ei niinkään pidä asettaa vastakkain. (Pohjannoro 2010, 17.)

Yksi rehtoreista kertoo, että heillä ei puhuta erikseen genreistä. Nuoret saavat joustavasti opetusta myös pop/jazz-puolella, ja rehtori uskoo rytmimusiikki–klassinen musiikki -jaottelun häviävän seuraavan 5–10 vuoden kuluttua. Eräässä oppilaitoksessa pianistit ovat saaneet vapaan säestyksen koulutusta eri opettajilta, ja heillä on ollut myös henkilöstökoulutusta vapaaseen säestykseen ja improvisaatioon eri soittimilla. Samainen oppilaitos muistuttaa kuitenkin siitä, että jos rytmimusiikin osuutta lisätään, se on klassiselta puolelta pois. Jos esimerkiksi annetaan sivuaineita, vaikka pianistille sähkökitara, muutaman vuoden päästä vanhemmat ilmoittavat lapsensa haluavan soittaa pelkästään kitaraa. Klassisen musiikin säilymisestä aletaan olla huolissaan, koska piano ja viulu varsinkin ovat menettäneet suosiotaan suhteessa niiden aiempaan asemaan musiikkioppilaitosten yleisimpinä soittiminä. Yhdessä rehtorikyselyn musiikkioppilaitoksessa on huomattu se, että on alettu toivoa esimerkiksi ”lisää rock’n rollia” konsertteihin. Yksi oppilaitoksista taas on kertonut siitä, miten pop/jazz-lauluun on kova tunku ja miten tyypillistä on se, että osa haluaa vaihtaa klassisesta laulusta pop/jazz-lauluun. (Pohjannoro 2010, 18–21.)

Perinteiseen soitonopettajan koulutukseen ei ole kuulunut vapaan säestyksen tai improvisoinnin opetusta, ja opettajien osaamisvaje onkin ollut ilmeinen. Toivehanke-raportin haastattelussa käytetyissä musiikkiopistoissa täydennyskoulutusta tähän olikin alettu järjestää, ja osaamisen taso on alkanut kasvaa. Suuri osa rehtoreista on pitänyt vapaan säestyksen ja improvisoinnin opettamisen sekä yhtyeen ohjaamisen taitoja tärkeinä. Yhdessä oppilaitoksista on erikseen vapaan säestyksen opettaja, joten oppilas, joka haluaa opiskella vapaata säestystä, voi ottaa kyseiseltä opettajalta tunteja, jotta taataan oppilaalle mahdollisimman korkea koulutus. Opettajan moniosaamisesta on enemmän hyötyä pienillä paikkakunnilla kuin suurissa musiikkikeskuksissa. (Pohjannoro 2010, 38–39.)

Musiikin moniosaaminen tarkoittaa monipuolista musiikin osaamista: opettajan osaamista oman pääinstrumenttinsa lisäksi jollain toisella erityisalueella, mutta myös genremonipuolisuus eli se, että hallitsee kaksi tai useampaa musiikinlajia (esimerkiksi klassinen ja jazz -musiikki), lasketaan musiikin moniosaamiseksi. Haastatteluissa genre-monipuolisuudessa vaaka asettuu enemmän erityisosaamisen puolelle: klassisen puolen opettajalla tulee olla rytmipuolen osaamista lähinnä asenteen tasolla siten, että ohjelmistoa voidaan tarvittaessa hieman laajentaa. (Mts. 40–41.)

4 OPETUSSUUNNITELMA

Suomen musiikkioppilaitosten liitto (SML) perustettiin vuonna 1956. Se on maamme musiikkioppilaitoksien etujärjestö, jonka tehtävänä on luoda yhdenmukaisuutta ja järjestystä työhön. Liiton alkuperäinen ja edelleen päätehtävä on musiikkioppilaitosten yhteistyön ja opetuksen valtakunnallinen kehittäminen. Perustamisen jälkeen Suomen musiikkioppilaitosten liitto alkoi herättämään keskustelua musiikkioppilaitosten omasta lainsäädännöstä, ja prosessi kesti yli kymmenen vuotta sisältäen jatkuvia neuvotteluja opetusministeriön ja kansanedustajien kanssa. Lopulta laki musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta tuli voimaan vuonna 1969. Musiikkioppilaitok-

set antavat opetusta 43 000 tuntia vuodessa valtion tukiessa musiikin perusopetusta noin 46 miljoonalla eurolla vuodessa. Vuodesta 1992 lähtien Suomessa on ollut voimassa laki taiteen perusopetuksesta, ja vuonna 1999 musiikkioppilaitokset liitettiin tämän lain piiriin. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, taustaa.)

4.1 Perustaso klassinen musiikki

Perustaso 1:n yleisiä tavoitteita on löytää luonteva soittotapa ja oppia lukemaan helppoa nuottitekstiä sekä oppia harjoittelun peruselementtejä: säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä. Oppilas saa valmiuksia fraseeraukseen ja teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin ja kykenee tuomaan esille kappaleen luonnetta ja tunnelmaa. Hän saa valmiuksia uusien sävellysten oppimiseen, ulkoa soittamiseen ja yksinkertaisten musiikillisten rakenteiden hahmottamiseen. Hän saa ohjausta esiintymiskäyttäytymiseen, kokemusta esiintymisestä ja valmiuksia yhteismusisointiin sekä rohkaistuu improvisoimaan ja säveltämään. Tavoitteena on, että oppilas kiinnostuu musiikin kuuntelemisesta, osaa pitää hyvää huolta soittimesta ja tämän lisäksi suorittaa vapaan säestyksen perustaso 1:n opinnot pianonsoiton perustason 1 ja 2 aikana. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnit piano 2005.)

Perustaso 1:n sisältöön kuuluu duuri- ja molliasteikkoja kolmisointuineen ja kadensseineen, tekniikan eri osa-alueita harjoittavia etydeitä, helppoja kappaleita eri tyyli- ja tyylikausilta, suomalaista musiikkia sekä prima vista -soittoa ja yhteissoittoa. Lisäksi aletaan tutustua vapaaseen säestykseen, kun oppilaan valmiudet antavat siihen mahdollisuuden. Tasosuoritukseen kuuluu kaksi erityylistä pienimuotoista teosta eri sävellajista, etydi tai etydinomainen kappale, valmisteltuja asteikkoja murtosointuineen ja kadensseineen sekä helppo prima vista. On suositeltavaa, että mukana olisi yhteismusisointia. Oppilaalla on myös mahdollisuus improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. Tasosuoritus suositellaan arvosteltavaksi asteikolla suoritettu-uusittava. (Mt.)

Perustaso 2:n yleisiä tavoitteita on kehittää perustaso 1:n tavoitteita eteenpäin, ja sisällöstä löytyy samat kriteerit, mutta perustaso 2:n tasoisilla kappaleilla. Suomalaisen musiikin lisäksi sisällössä mainitaan aikamme musiikki, ja myös kromaattinen asteikko tulee perustaso 2:lla oppilaalle uutena asiana. Suorituksessa tulee olla kolme erityylistä sävellystä, etydi, valmistellut asteikot sekä säestystehtävä. Tämän lisäksi suorituksessa on prima vista, ja oppilaalla on edelleen mahdollisuus improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. Yhteismusisointi on suositeltavaa. Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1–5 tai uusittava. (Mt.)

Perustaso 3:n yleisiä tavoitteita ovat oppilaan itsenäinen soittotaidon ylläpitäminen ja harjoittaminen, valmiuksien saaminen elinikäiseen harrastamiseen ja kyky soittaa ulkoa ja kuulonvaraisesti. Oppilas kykenee hahmottamaan teosten musiikilliset rakenteet ja kokonaisuudet, on saanut kokemusta esiintymisestä ja ottanut osaa yhteismusisointiin ja kykenee toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilas kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia, osaa säestää kappaleita sointumerkeistä sekä improvisoi ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan. Hän myös kuuntelee musiikkia ja seuraa musiikkielämän tapahtua esimerkiksi tiedotusvälineiden avulla. Perustaso 3:n sisältöön kuuluu duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen, kromaattinen asteikko sekä tekniikan eri osa-alueita harjoittavia etydeitä. Perustaso 3:een sisältyy myös teoksia eri aikakausilta, suomalaista musiikkia, aikamme musiikkia, prima vistaa, yhteismusisointia, säestämistä sekä musiikin luomista esimerkiksi improvisoiden tai säveltäen. Tasosuoritus suunnitellaan opettajan kanssa mahdollisimman monipuoliseksi niin, että yksi teoksista on laajamuotoinen ja yksi on etydi. Tasosuorituksessa soitetaan lautakunnan valitsevat asteikot sekä prima vista. On suositeltavaa, että ohjelma sisältäisi yhteismusisointia. (Mt.)

4.2 Perustaso vapaa säestys

Suomen musiikkioppilaitosten liiton tasosuoritukset ja sisällöt kertovan vapaan säestyrksen perustaso 1:stä, että se on kaikille tarkoitettu opintojakso, joka suoritetaan pianonsoiton perustasojen 1 ja 2 aikana. Tavoitteena on, että oppilas hallitsee perus-

sykkeen, osaa säestää perustehoilla (I-IV-V7) reaalisointu- ja astemerkeistä sekä tutustuu musiikin kuulonvaraiseen tuottamiseen. Oppilas harjoittelee säestämään tuissa sävellajeissa perusfunktioilla I-IV-V7 eri tahtilajeissa ja oppii tuottamaan kuulonvaraisesti melodioita ja säestyksiä. Oppilas tutustuu lisäksi improvisointiin. Suorituksessa on kadenssisoitto perustaso 1 -suorituksen yhteydessä sekä säestystehtävä perustaso 2 -suorituksen yhteydessä. Säestystehtävässä oppilas tuottaa perustehoilla kappaleen perusrhythmiä ilmentävän säestyksen. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnit vapaa säestys 2006.)

Vapaan säestyksen opintojen mennessä pidemmälle kuin kaikille kuuluva perustaso 1 olen esitellyt esimerkkinä vapaan säestyksen perustaso 3 -kurssin sisällöt ja vaatimukset. Vapaan säestyksen perustaso 3 opintojen tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet selviytyä tavallisimmista säestys- ja soinnutustehtävistä. Oppilaan tulee tuntea sävellajin perustehot (I, IV ja V7) sekä niitä korvaavat soinnut (III, VI, II ja mahdollisesti VII) ja näitä vastaavat sointumerkit. Oppilas harjaantuu tuottamaan samaan aikaan melodiaa ja harmoniaa, ja hän on syventänyt taitojaan rytmin käsittelyssä ja muodon hahmottamisessa. Oppilas harjaantuu luomaan musiikkia kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen. (Mt.)

Vapaan säestyksen perustaso 3 sisältöön kuuluu tutustuminen nelisointuihin ja niiden merkintätapoihin ja se, että oppilas oppii käyttämään tavallisimpia nelisointuja. Oppilas opettelee soinnuttamaan melodioita perustehoilla ja korvaavilla soinnuilla sekä tutustuu välidominantteihin. Opiskelija tutustuu sointukulkujen I-IV-V7 – ja II-V7-I-VI lisäksi välidominantteihin rinnakkaissävellajien välillä liikuttaessa. Säestyskuvioita harjoitellaan edellä opittujen lisäksi (beat, vaihtobasso, murtosointu) myös muissa tyyleissä, kuten tango ja beguine, ja tämän lisäksi tutustutaan kolmimuunteeseen fraseeraukseen. Opiskelija harjaantuu etsimään sointusäveliä melodian alapuolelle oikealla kädellä; rytmillistä säestyskuvioita ei vaadita. Opiskelija tutustuu rakenteiden kuten alkusoiton tuottamiseen, tuttujen kappaleiden säestämiseen korvakuulolta sekä improvisointiin. Ohjelmistoon kuuluu 15 eri tyylejä edustavaa kappaletta. Vapaan säestyksen tasosuoritukseen kuuluu viiden kappaleen ohjelmisto, joista vä-

hintään kaksi tulee olla melodian kanssa soitettavia ja vähintään yksi yhteismusisointi/säestystehtävä. Prima vista -tehtävänä on annetun kappaleen säestäminen reaalisointumerkeistä ja tämän lisäksi on korvakuulolta soitettava kappale sekä soinnutustehtävä. Improvisointitehtävä on vapaaehtoinen. (Mt.)

4.3 Perustaso pop/jazz-piano

Suomen musiikkioppilaitosten liiton sivuilla ei ole toistaiseksi määritelty pop/jazz-pianon tasosuorituksia, mutta löysin esimerkiksi Porvoon musiikkiopiston sivuilta heidän opetussuunnitelmansa. Esittelen tässä kappaleessa heidän opetussuunnitelmansa pop/jazz-pianon perustaso 3:n vaatimukset ja sisällöt. Pianon perustaso 3 suoritukseen kuuluu duuriasteikot, harmoniset ja melodiset molliasteikot murrettuihin kolmisointuineen, kromaattinen asteikko, Walking Bass ja sointupurkaukset sekä 5- ja laajemmat soinnut sovellettuina jazzstandardeihin. Oppilaan kanssa harjoitellaan säestämistä sointumerkeistä, ja oppilas ymmärtää kolmimuunteisuuden periaatteen ja osaa muodostaa fraaseja ja transponoida eri sointukulkuihin. Oppilaan kanssa harjoitellaan myös improvisointia ja soitetaan perustaso 3 sopivia kappaleita jazz-, rock- ja latinmusiikin alueelta. Ohjelmiston tulee sisältää etydejä, jazz-, pop/rock- ja latin-tyylisiä kappaleita ja soolotranskriptioita. (Aineopetussuunnitelma rytmimusiikki, Porvoonseudun musiikkiopisto.)

Yhteenvetoa tasosuorituksista

Kuten on selvää, klassisen pianon perustason tutkintovaatimuksissa ja sisällöissä keskitytään enimmäkseen klassiseen musiikkiin ja ohjelmistossa tulee olla erityyppisiä kappaleita eri tyylikausilta. Pop/jazz-pianossa taas keskitytään enemmänkin erilaisiin asteikkoihin, jotka sisältyvät tosin myös klassisen pianon kurssisuoritusvaatimuksiin, sekä laajempiin sointuihin, säestämiseen ja enimmäkseen niin sanottuun kuulonvaraiseen oppimiseen. Improvisointi on olennainen osa pop/jazz-pianoa, mutta on iloa huomata, että improvisointi mainitaan myös klassisen pianon tutkintovaatimuksissa. Usein improvisointi liitetään vain kevyelle puolelle, ja klassisella puolella sitä tehdään

ihan liian vähän. On hienoa, että esimerkiksi klassisen pianon opiskelijalle annetaan mahdollisuus improvisoida tutkintosuorituksessaan oppilaan näin halutessa. Vapaassa säestyksessä painopiste on tietysti säestämisessä, eli erilaiset kompit ja säestyskuviot ovat olennaisina osina tutkintovaatimuksissa ja sisällöissä.

Olisiko tulevaisuudessa mahdollisuus jotenkin yhdistää klassisen ja kevyen puolen tutkintovaatimukset? Nykyään tutkintovaatimukset antavat jo paljon enemmän vapauksia klassisella puolellakin yhdistää opetukseen kevyttä musiikkia ja yhteismusiisointia. Mielestäni improvisointia tulisi lisätä klassisen puolen opetukseen, koska se on hyvin luova ja kehittävä menetelmä tehdä musiikkia, ja sitä harjoitellaan ihan liian vähän klassisella puolella. Jos oppilas oppisi jo opintonsa alusta lähtien improvisoimaan, hänelle ei tulisi siitä isoa kynnystä myöhemmin. Monet oppilaat pelkäävät mokaavansa, varsinkin klassisella puolella, jossa opetetaan soittamaan juuri se, mitä nuotissa lukee. Juuri tämän vuoksi klassisen musiikin opiskelijat saattavat pelätä virheitä tai epäonnistumista eivätkä siten uskalla kokeilla improvisointia. Improvisoinnissa ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, ja mielestäni oppilaita kannattaisi rohkaista enemmän kuulonvaraiseen soittamiseen. Kuka tietää, mihin tulevaisuus vie tutkintovaatimuksia ja mahtaako joskus tulla sellainen päivä, kun tutkintovaatimuksista luovutaan kokonaan.

5 PIANONSOITON OPPIMATERIAALIT

Esittelen työssäni erilaisia pianon oppimateriaaleja, joita voidaan käyttää perustasoilla 1–3. Otin esimerkiksi perustaso 3:n ja etsin siihen soveltuvia klassisia kirjasarjoja. Lisäksi tutustuin muutamaaan vapaan säestyksen oppaaseen sekä Mark Levenin *Jazz Piano Book* -kirjaan.

5.1 Klassisen musiikin oppimateriaaleja

Vivo 3

Kristiina Jääskeläisen ja Jarkko Kantalan luotsaama kirjasarja Vivo pitää sisällään monipuolista opetusmateriaalia pianolle. Tutustuin Vivo 3 kirjaan, joka on tarkoitettu lähinnä pianon perustaso 3:n opetusmateriaaliksi. Kirja pitää sisällään niin klassisia kappaleita kuin kevyen musiikin kappaleita kuten tangoja. Kirjaan on koottu klassisten kappaleiden lisäksi vapaan säestyksen alkeita. Kirjassa esitellään eri komppeja beatista bossa novaan, ja komppien yhteydessä on käytännön esimerkkinä jokin biisi, jossa kyseinen komppi tulee esille. Kirjasta löytyy myös diatonisen kvinttikierron teoria ja sointujen kuuntelemistehtäviä, esimerkiksi *Autum Leaves* -kappaleeseen on tarkoitus oppilaan itse soittaa puuttuvat soinnut diatonisen kvinttikierron säännön perusteella. Kirjaan on koottu myös improvisointiharjoituksia, valmiita säestyksiä esimerkiksi *Tonttu* -joululauluun sekä asteikkoja, 9-sointuja ja musiikkisanastoa. Kirjaan kuuluu lisäksi cd, jolta löytyy kaikki kirjassa esiintyvät kappaleet.

Pianon avain 3 ja Pianon avain, ohjelmisto 3

Meri Louhoksen, Carlos Jurisin sekä Hui-Ying Liu-Tawaststjernan tekemä *Pianon avain* -kirjasarja on hyvin pitkälti klassiseen pianoon keskittyvä kirjasarja. *Pianon avain ohjelmisto 3* -kirja sisältää monipuolisesti klassista musiikkia eri aikakausilta. Kirjasta löytyy kappaleita muun muassa Bachilta, Sibeliukselta, Chopinilta ja Verdiltä. Kirjassa ei perehdytä lainkaan vapaaseen säestykseen tai improvisointiin. Kirjasta löytyy lisämausteena yksi blueskappale. *Pianon avain 3* ja *Pianon avain ohjelmisto 3* ovat eri kirjoja. *Pianon avain 3* sisältää myös asteikkoja, sormiharjoituksia yms. pientä teoriaa pianonsoitosta ja *Pianon avain ohjelmisto 3* -kirja sisältää pelkästään kappaleita.

Suomalainen pianokoulu 3

Ritva Lehtelän, Anja Saaren sekä Eeva Sarmanto-Neuvosen luotsaama *Suomalainen pianokoulu* -kirjasarja on myös yksi tunnetuista klassisen pianon alkeisopetukseen

soveltuvista kirjasarjoista. Tutustuin *Suomalainen pianokoulu 3* -kirjaan, joka on tarkoitettu perustaso 3 pianonsoitonopetukseen. Kirja on pitkälti klassiseen pianoon keskittyvä, mutta sieltä löytyy myös improvisointiharjoituksia ja esimerkiksi yksi jazz-valssi. Kirjaan on koottu pikaopas sointumerkeistä, mutta opas ei ole kovin kattava, ja sointujen opettamiseen opettaja tarvitsisi tukea muista oppimateriaaleista. Bluesista löytyy myös esimerkki, mutta melko suppea sellainen. Kirja sisältää myös asteikkoja ja musiikkisanastoa.

Michael Aaronin pianokoulu III

Michael Aaronin pianokoulu -kirjasarja on klassinen kirja sisältäen klassisia kappaleita ja harjoituksia kuten etydejä. Kirjasta löytyy myös lyhyt teoria kolmisoinnuista, joka selittää duurin, mollin, ylinousevan ja vähennetyn soinnun muodostamisperiaatteen. Kirjassa on myös murtosointuharjoituksia.

Pianosta lentoon 3

Leelo Kolarin *Pianosta lentoon* -sarja on 2000-luvun alussa ilmestynyt klassiseen pianoon keskittyvä kirjasarja. Kirja sisältää klassisia kappaleita ja tekniikkaharjoituksia monipuolisesti. Tekniikkaharjoituksissa keskitytään muun muassa repetitioon, käsien vuorotteluun, hyppyihin ja tersseihin. Kirja sisältää myös musiikkisanastoa.

5.2 Vapaan säestyksen oppimateriaaleja

Esittelen vapaan säestyksen oppimateriaaleista Tennin ja Varpaman kirjan *Vapaa säestys ja improvisointi*, Seppo Hovin *Vapaa säestys 1 & 2* -kirjat, Hakkaraisen *Piano soikoon! Vapaan säestyksen aakkoset* -kirjan sekä Halosen *Pianovapari.com 1* -kirjan.

Vapaa säestys ja improvisointi

Jyrki Tennin ja Jasse Varpaman luotsaama kirja *Vapaa säestys ja improvisointi* on hyvin monipuolinen oppimateriaali vapaan säestyksen opettamiseen. Kirja sopii hyvin

sekä opettajan opetukseen että itseopiskelun materiaaliksi. Kirja on laadittu yhden vuoden opintokokonaisuutta ajatellen ja sisältää sekä ohjattua että itsenäistä työskentelyä. (Tenni & Varpama 2004, 5.)

Kirja alkaa johdatuksella vapaaseen säestykseen, ja tämä jakso sisältää rytmi- ja koordinaatioharjoituksia. Toisessa jaksossa mennään jo kohti säestämistä ensimmäisten komppien ja sointujen kääntelemisen muodossa. Kolmannessa luvussa tutustutaan sointuihin ja niiden yhdistämiseen esimerkiksi kadenssilla V-I. Neljännessä jaksossa esitellään Beat-kompit ja sointukulkuja kuten kvinttikiertoja duurissa ja mollissa. Viidennessä jaksossa keskitytään improvisointipuoleen, kun taas kuudennessa jaksossa perehdytään jo erilaisiin komppeihin kuten tangokomppeihin, triolikomppiin, diskokomppiin sekä bossa novaan. Seitsemännessä luvussa käydään läpi melodian soinnuttamisen perusperiaatteet ja väldominantit, ja luvusta löytyy erilaisia soinnutustehtäviä kappaleiden muodossa. Kahdeksas luku keskittyy melodian, sointujen ja basson yhdistämiseen eli esimerkiksi siihen miten melodian alle soitetaan sointusäveliä ja samalla vasemmassa kädessä on bassosävel tai esimerkiksi sointu murrettuna. Yhdeksäs luku esittelee kattavasti bluesin soiton perusperiaatteet. Kompit on koottu vielä kätevästi kirjan loppuun yhdeksi paketiksi.

Vapaa säestys 1 & 2

Seppo Hovin luotsaamassa *Vapaa säestys* -kirjasarjassa on kaksi kirjaa ja tutustuin molempiin kirjoihin. *Vapaa säestys 1* -kirjassa perehdytään enemmän intervaleihin, sointuihin yms., eli lähdetään ihan alkeista liikkeelle. Vasta *Vapaa säestys 2* -kirjassa opetellaan varsinaisesti nelisoinnut ja viisisoinnut eli otetaan mukaan lisäsäveliä sointuihin. Kirja käsittelee myös moodit ja perehtyy improvisointiin. Kirjat ovat melko teoreettisia, ja niissä on selitetty paljon asioita, mutta ei ehkä niinkään käytännönläheisesti. Kompeja ei ole esitelty kovin selkeästi, ja kirjassa on melko paljon kirjallisia tehtäviä esimerkiksi sointujen muodostamisesta.

Jos haluaa enemmänkin teoreettista vapaan säestyksen opettamista, tämä kirjasarja on oikeampi vaihtoehto kuin Tennin ja Varpaman tekemä *Vapaa säestys ja improvisointi* -kirja. Hovin kirjoissa on selitetty asioita enemmän teorian kautta, ja kirjat painottuvat ehkä enemmän sointuihin ja asteikkoihin sekä improvisointiin.

Piano soikoon! Vapaan säestyksen aakkoset

Antti Hakkaraisen vuonna 2009 ilmestynyt *Piano soikoon! Vapaan säestyksen aakkoset* -kirja on vapaan säestyksen ja improvisoinnin opetukseen tarkoitettu oppimateriaali. Kirja sopii paitsi pianonsoitosta ja säestyksestä kiinnostuneille myös klassisen piano-opiskelun rinnalle, sivuinstrumenttiopiskelijalle tai opettajalle, joka tarvitsee työssään säestystaitoja (Hakkarainen 2009, 3).

Tutustuin kirjaan, ja mielestäni se on selkeästi jäsennelty ja hyvä kokonaisuus vapaan säestyksen alkeista. Kirja on jaettu kahteen jaksoon, joista ensimmäisessä käsitellään asteikkojen perustehot kahteen ylennykseen ja alennukseen saakka. Ensimmäisessä jaksossa tutustutaan myös säestyskuvioihin kuten tasajakoiseen ja kolmijakoiseen säestykseen. Esimerkkilaulut ovat pääasiassa lasten- ja kansanlauluja. Toisessa jaksossa tutustutaan vasta kunnolla komppeihin, kuten beatiin, rockbeatiin, triolikomppiin, tangoon ja beguineen jne. Kappaleet ovat enimmäkseen pop/jazzkappaleita, mikä on mielestäni hyvä asia. Liian usein kirjoissa annetaan esimerkkeinä vaan lastenlauluja, mikä ei taas motivoi nuoria tai aikuisia opiskelijoita. Toisessa jaksossa löytyy kappaleina esimerkiksi *Autumn Leaves*, *The House of the Rising Sun* sekä *Walking in the Air*. Toisessa jaksossa tutustutaan nelisointuihin, sointukulkuihin sekä välidominanttiin. Mukana on myös tehtäviä, joissa oppilaan pitää itse soinnuttaa melodioita. Lisäksi kirjassa tutustutaan bluesiin komppaamalla ja keksimällä itse bluessooloja. Kirjasta löytyy myös cd, jolta löytyy muun muassa kirjan kappaleita sekä improvisaatiopohjia.

Pianovapari.com 1

Pietu Halosen 2009 vuonna ilmestynyt *Pianovapari.com 1* -kirja on vapaan säestyksen opetteluun ja opettamiseen soveltuva oppimateriaali. Kirja on jaettu kahteen näkökulmaan: melodiseen vapaaseen säestykseen ja komppaamiseen (Halonen 2009, 3). Kirja alkaa ensin basson ja melodiaäänien yhdistämisestä ja etenee siitä sointuihin ja komppaamiseen. Kirjan alussa käsitellään pelkkää komppaamista. Jokainen komppi on esitelty erikseen, ja niihin on valmiita esimerkkikappaleita, joita oppilaan on tarkoitus kompata oppimallaan kompilla. Luvussa 12 edetään melodiseen vapaaseen säestykseen eli otetaan melodia mukaan soinnun ja kompoin lisäksi. Kirjasta löytyy soinnuttamistehtäviä ja komppaustehtäviä. Oppilaan tulee soittaa melodisesti säestäen eri kappaleita, joissa on kerrottu, mitä komppia niissä pitäisi käyttää. Kirjasta löytyy monipuolisia biisejä, niin uusia kuin klassikoitakin.

Kirja käsittelee myös murtosointukomppeja ja tilan täyttämistä eli sitä, miten melodian tyhjää tilaa täytetään vasemmalla kädellä murtosoinnun säveliä soittaen (Halonen 2009, 64). Kirja käsittelee mielestäni hyvin monipuolisesti vapaata säestystä ja etenee johdonmukaisesti kompista ja asiasta toiseen. Voisin hyvin käyttää itsekin kyseistä oppimateriaalia opetuksessani.

5.3 Pop/jazz-pianon oppimateriaaleja

Jazz piano book

Mark Levinen *Jazz Piano Book* on hyvin kattava englanninkielinen paketti pop/jazzpianon opetukseen. Kirja alkaa ensin intervaleista ja kolmisoinnuista, ja toisessa luvussa siirrytään jo duurin moodeihin (jooninen, doorinen, fryyginen, lyydynen, miksolyydinen, aiolinen ja lokriinen) sekä duurin II-V-I -kadensseihin. Kirjassa on kappale-esimerkkejä, jotka etenevät pikkuhiljaa eteenpäin. Esimerkiksi ensin rakennetaan sointumerkeistä sointuhajotukset, ja sen jälkeen lisätään sointuihin melodiaääniä. Kirjassa on yhteensä 23 lukua, joissa käsitellään selkeästi yksi tai kaksi asiaa lukua

kohden. Seitsemännessä luvussa käsitellään left-hand-voicingien muodostaminen ja siitä lähdetään pikkuhiljaa etenemään kohti sitä, että osattaisiin soveltaa voicingeja oikeisiin kappaleisiin. Kirja käsittelee asteikkojen teoriaa, ja siitä pikkuhiljaa siirrytään asteikkojen ottamisesta käytäntöön eli improvisointiin. *Jazz piano book* vie hyvin syvälle jazzpianon saloihin ja on varmasti lähes jokaisen pop/jazzpianon opettajan käyttämä oppimateriaali. Muita hyviä materiaaleja pop/jazzpianon opettamiseen ovat esimerkiksi Jürgen Moserin *Rock piano book 1* ja *2*, jotka sisältävät auki kirjoitettuja kevyen musiikin kappaleita sekä Hal Leonardin julkaisemat *Real book* -kirjat.

6 PIANONSOITONOPETTAJIEN TYÖTAPOJA

Haastattelin muutamia musiikkiopistojen pianonsoitonopettajia siitä, miten he yhdistävät klassisen ja kevyen musiikin oppimateriaalia opetuksessaan, millaisesta materiaalista pianolle heidän mielestään on pulaa sekä millaisia haasteita he kokevat klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä olevan (ks. Liite 1). Haastattelukysymyksiä oli neljä, ja pyrin miettimään kysymykset tarkkaan, jotta saisin vastauksia juuri tutkimuksen kannalta olennaisiin kysymyksiin. Kysymykset, jotka esitin pianonsoitonopettajille, olivat:

1. Yhdistätkö klassisen ja kevyen musiikin materiaalia pianonsoitonopetuksessasi? Jos yhdistät, millä tavoin?
2. Millaista materiaalia käytät pianonsoiton opetuksessasi? Millaisesta opetusmateriaalista pianolle on mielestäsi pulaa?
3. Mitä haasteita koet klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä pianonsoitonopetuksessa olevan?
4. Onko tutkintovaatimuksissa otettu huomioon klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen?

6.1 Haastattelutulokset

Opettaja 1 yhdistää klassista ja kevyttä musiikkia pianonsoiton opetuksessaan ja käyttää molempia tyyliä opetuksessaan melkein yhtä paljon. Opettaja 1 on itse opiskellut pop/jazz-pianoa klassisen pianon rinnalla ja on lisäksi teorianopettaja. Hän käyttää opetuksessaan ”pinnalla olevia kappaleita” ja tekee nuotteja paljon myös itse opetuskäyttöön. Hän käyttää opetuksessaan myös alkeiskirjoja kuten Suomalaista pianokoulua, mutta hänen mielestään on pulaa uusien kappaleiden hyvistä nuoteista. Opettaja 1 kertoo, että alussa ei juurikaan ole haasteita opettaa oppilaille sekä klassista että kevyttä musiikkia. Pidemmälle edetessä haasteita tuo hänen mielestään se, että klassisen ja kevyen soittamisen kosketuksen ero on suuri, ja jos soitetaan molempia, oppilaasta ei tule välttämättä kummassakaan täydellinen. Opettaja 1:n mielestä oppilas, joka on selkeästi kevyen musiikin soittaja, ei koskaan kuulosta klassiselta, ja hänen mielestään oppilaan, joka tähtää huipuksi klassiseksi soittajaksi, pitäisi keskittyä vain klassiseen musiikkiin. Tutkintovaatimukset antavat nykyään enemmän vapautta, ja tasosuorituksiin voidaan sisällyttää kevyttä musiikkia esimerkiksi parin kappaleen verran.

Opettaja 2:lla on klassinen tausta, mutta hän opettaa vapaata säestystä, jota on itse opiskellut. Hänellä on enimmäkseen vapaan säestyksen opiskelijoita sekä muutama pop/jazz-pianon oppilas. Hän opettaa oppilaille nuotinlukua ja tekniikkaa ja analysoi myös oppilaiden kanssa nuotteja esimerkiksi sointumerkkejä. Opettaja 2 tekee paljon itse nuotteja, ja hänen mielestään siinä on se etu, että siten pystyy esimerkiksi itse yksinkertaistamaan nuotteja, koska valmiit nuotit ovat usein liian monimutkaisia. Opettaja 2 kokee haasteena oman historian, koska hänellä on klassisen pianon koulutus ja hän on vain itse opiskellut vapaata säestystä. Hänen mielestään pitää löytää tietty tapa opettaa vapaata säestystä ja kevyttä musiikkia, koska se ei ole hänelle niin luonnollista klassisen taustan vuoksi. Hän kuitenkin kokee, etteivät tyyliä ole kuitenkaan loppupeleissä kovin kaukana toisistaan. Opettaja kokee positiivisena myös sen, että silloin tällöin vapaan säestyksen opiskelijat tuovat soittotunneille klassisia nuotteja, koska haluavat soittaa myös klassista musiikkia.

Opettaja 3 yhdistää klassista ja kevyttä musiikkia pianonsoitonopetuksessaan ja on sitä mieltä, että pianolle on olemassa paljon hyvää materiaalia kuten rock & blueskirjoja. Hän painottaa sitä, että on tärkeää, että oppilas on innostunut siitä mitä soittaa, koska pianonsoiton perusasiat oppii samalla tavalla kevyestä kuin klassisestakin. Pidemmälle edenneet oppilaat ovat usein kiinnostuneita esimerkiksi elokuvamusiikista tai jazzballadeista. Hänen mielestään materiaalia kannattaa hankkia paljon ihan omankin työn vuoksi.

Opettaja 3 ei noudata orjallisesti mitään kirjasarjaa, mutta tykkää käyttää Michael Aaronin ja Thompsonin kirjasarjoja. Hänen mielestään useissa kirjasarjoissa kappaleet ovat vaikeasti lähestyttäviä ja tylsiä, ja monet kirjat ovat myös sekavia ja etenevät liian nopeasti asiasta toiseen. Hän mielestään hyviä kappaleita opetukseen ovat muun muassa Westwoodin ja Nortonin pienet kappaleet, helpot boogiet ja bluesit sekä etydit. Hänen mielestään on pulaa selkeistä ja innostavista alkeiskirjoista, joissa on hyvältä kuulostavia kappaleita.

Opettaja 3 kokee, että alkuvaiheessa opetusta ei niinkään ole haasteita yhdistää klassista ja kevyttä musiikkia, ja hän kokee, että oppilas oppii enemmän sellaisista kappaleista, joista tämä itse pitää. Hänen mielestään opettajan on helppo opetella itse perusasiat esimerkiksi jazzmusiikista ja vapaasta säestyksestä, vaikei olisikaan saanut koulutusta niihin, mutta pidemmälle edetessä opettajan omat taidot saattavat loppua. Silloin opettaja voi ohjata oppilaan erikoistuneelle opettajalle, jos oppilas selkeästi haluaa keskittyä esimerkiksi vapaaseen säestykseen. Hänen mielestä opettajat voisivat kokeilla klassisen ja kevyen musiikin yhdistämistä rohkeammin. Opettaja 3 toteaa myös, että tasosuorituksissa noudatetaan valtakunnallisia vaatimuksia, mutta tutkintoon voi sisällyttää kevyttä musiikkia oppilaan niin halutessa.

Opettaja 4 yhdistää opetuksessaan myös klassista ja kevyttä musiikkia. Hän mainitsee yhdeksi hyväksi todenneekseen kirjasarjaksi *Vivo* -kirjasarjan, mutta tämän lisäksi hän etsii muun muassa Spotifysta hyviä kappaleita ja tekee niistä transkriptioita itse. Jos-

kus hän tekee transkriptioita myös oppilaiden kanssa, koska samalla oppilaat oppivat myös nuottikirjoitusta. Opettaja 4 toteaa, että nykyisin on paljon kivoja etydeitä soitettavaksi. Hän yhdistää monipuolisesti klassista ja kevyttä musiikkia: klassiset teokset kuten sonaatit, barokin ajan teokset, klassismi jne. sekä vapaavalintaisia teoksia laidasta laitaan. Hänen oppilaansa pääsevät myös osaksi orkesteri- ja kamarimusiikki-toimintaa.

Opettaja 4 ei ole itse opiskellut kevyttä musiikkia, mutta on tehnyt myöhemmin erikoistumisopintoja. Hän muistuttaa, että klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen tuo rikkautta ja mielenkiintoa niin opettajan opetukseen kuin oppilaan soittamiseen. Hän kertoo, että tasotutkintoihin voi yhdistää klassisten teosten lisäksi myös esimerkiksi jazz-etydejä tai haastavamman säestyksen yhdessä laulajan kanssa.

Opettaja 5 yhdistää klassista ja kevyttä musiikkia, ja hänellä on sekä klassisen että vapaan säestyksen ja pop/jazz-pianon opiskelijoita. Hän kertoo kuitenkin tarjoavansa myös klassisille oppilaille enemmän tai vähemmän vierailua niin sanotulle pop/jazz-osastolle. Materiaalia käyttäessään hän yrittää pohtia, mistä kullekin oppilaalle olisi eniten hyötyä ja iloa. Hän käyttää valmista, mahdollisimman monipuolista ja vaihtelevaa nuottimateriaalia, mutta sen lisäksi hän myös rakentaa biisejä esimerkiksi sointumerkkien pohjalta. Opettaja 5 kokee, että pianolle on olemassa hyvin erilaista materiaalia, mutta kyse on hänen mielestään enemmänkin lähestymistavasta. Jos opettaja kokee, että nuottimateriaalin on aina oltava uloskirjoitettua, silloin ehkä kaivattaisiin lisää erityyisiä materiaaleja. Uloskirjoitettua materiaaliakin on kuitenkin hänen mielestään nykyisin kohtuullisen hyvin saatavilla.

Opettaja 5 kokee, että pop/jazz-puolella on enemmän vapauksia kokeilla kaikkea. Hänen mielestään on oppilaan etu, jos hän oppii sekä tutustumaan nuottitekstin avulla kappaleisiin ja soittamaan teknisesti monipuolista satsia että soittamaan korvakuulolta tai keksimään itse joitakin asioita tai jopa biisejä. Hän kokee, että jos opettaja itse on opiskellut ja harjoitellut tätä kaikkea, ei ole sen haastavampaa opettaa kevyttä kuin klassistakaan.

Tutkintovaatimuksista opettaja 5 kertoo, ettei niissä juurikaan huomioida klassisen ja kevyen musiikin yhdistämistä. Hänen mielestään tosin vapaavalintaiseksi 1900/2000-luvun biisiksi voi hyvin valita esimerkiksi pop/jazz-tyylin kappaleita, ja pop/jazz-puolella soitetaan myös klassisia kappaleita. Hän ajattelee, että ehkä tulevaisuudessa perustason tutkinnot voitaisiin sulauttaa jotenkin yhteen, johon kuuluisi niin klassista kuin blueskiertokin jne.

Opettaja 6:n pianotunneilla soitetaan klassisen lisäksi myös kevyttä musiikkia. Oppilaat tuovat omia lempikappaleitaan, joita kuunnellaan välillä jopa puhelimesta ja yritetään selvittää korvakuulolta sointuja. Soittotunneilla harjoitellaan myös Youtuben tutorial-versioiden avulla kappaleita sekä soitetaan nelikätisesti elokuvamusiikkia, Disney-suosikkeja, Yirumaa, Chick Coreaa jne. Lisäksi opettaja mainitsee pianolle sävelletyt erityyppiset kevyen musiikin kappaleet esimerkiksi Pam Wedgwoodilta, Christopher Nortonilta sekä Mike Cornickilta. Opettaja 6 kertoo, että kadensseja opetellaan erilaisten komppien kanssa ja hän mainitsee *Pianohitit – Komppaa itse* -kirjan sekä *Vivo* -sarjan muun muassa hyviksi opetusmateriaaleiksi.

Opettaja 6 ei ole itse saanut opetusta vapaaseen säestykseen tai kevyeen musiikkiin, vaan hänet on opetettu lähestymään musiikkia nuottikuvan kautta. Hän kokee tämän asian muuttamisen haasteena. Toisaalta hän muistuttaa, että soittotunnit ovat muuttuneet paljon hänen ajoistaan eikä soittotunneilla soiteta enää pelkkää klassista musiikkia. Hänen mielestään kevyttä musiikkia voi harjoitella hyvin tavoitteellisesti, ja siinä voi harjoittaa yhtä lailla tulkintaa, teknisiä asioita ja sointia. Opettaja 6 toteaa, että nykyisin tasosuoritukset antavat enemmän vapautta monenlaisen musiikin soittamiseen ja mukana on vapaata säestystä sekä yhteismusisointia. Hän uskoo, että jokainen oppilaitos varmasti määrittelee omat rajansa ohjelmistolle.

Opettaja 7 yhdistää monin tavoin kevyen ja klassisen musiikin materiaalia kuten esimerkiksi käyttämällä vapaassa säestyksessä lastenlauluja, omia sovituksia, vapaan säestyksen oppaita jne. klassisten pianokoulujen rinnalla. Hänen mielestään on pulaa

selkeistä ja pienille lapsille suunnatuista vapaan säestyksen materiaalista, koska hänen mielestään helpottaa paljon, kun kaikki asiat ovat yhdessä paketissa. Hän toivookin, että olisi olemassa selkeä yhdistetty kirja klassiselle ja kevyelle musiikille.

Opettaja 7:n mukaan on paljon oppilaasta kiinni, yhdistetäänkö klassista ja kevyttä musiikkia, koska toiset haluavat soittaa esimerkiksi vain vapaata säestystä tai vain klassista musiikkia. Yhä enemmän ollaan hänen mukaansa menossa siihen, että oppilaiden toiveiden mukaan edetään. Soittotunneilla halutaan yhä enemmän soittaa tälle päivälle tehtyä musiikkia. Hän toteaa, että taidot ovat opetettavissa muutenkin kuin vanhoilla klassisilla kappaleilla. Opettaja 7 kertoo, että heidän oppilaitoksessaan on laadittu peruskurssi 2:een vapaan säestyksen oma vihkonen, joka opiskellaan ja joka kuuluu tutkintovaatimuksiin suoritettavana.

Opettaja 8 käyttää pianonsoitonopetuksessaan sekä klassista perusohjelmistoa että vapaan säestyksen kirjoja. Hän käyttää markkinoilla olevien materiaaleja lisänä itse kehittämiensä improvisointi-, transponointi-, komppaus- ja sävellysopetusmetodien tukena. Hän mainitsee, että klassista ja kevyttä musiikkia yhdistäviä tekijöitä on runsaasti: sointupohjat, rytmihahmot, melodialinjat, erilaiset säestys- ja komppikuviot, transponointi, sovittaminen, variointi, improvisaatio ja oppilaan oma säveltäminen. Esimerkkeinä opettaja 8 mainitsee esimerkiksi *Suomalainen pianokoulu 2* -kirjan Louis Köhlerin Etydivariaatiot, joihin voi itsekin keksiä uusia variaatioita, transponoida tai esimerkiksi säveltää oma sointukierto, jota kehitellään samoin keinoin.

Opettaja 8 käyttää pianonsoiton opetuksessaan kaikkea markkinoilla olevaa materiaalia kuten *Suomalaista pianokoulua*, *Vivoo* ja *Pianon avainta*, joissa kaikissa on hänen mukaansa paljon vinkkejä ja oivallista materiaalia, josta lähteä liikkeelle. Näiden lisäksi hän mainitsee erilaiset etydikokoelmat ja vapaan säestyksen oppaat kuten *Piano soikoon!* sekä ohjelmistovihot. Hänen mukaansa on enemmänkin kyse opettajan keinoista, innovatiivisuudesta ja osaamisesta yhdistää asioita, koska musiikin peruselementit ovat samat genrestä riippumatta. Haasteita klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä hän ei koe olevan. Hän muistuttaa, että mitä nuorempana oppilas

oppii soittamista korvakuulolta, improvisaatiota ja komppaamista, sitä helpommin niistä tulee luonteva osa musisointia. Opettaja 8 kertoo, että monilla lapsilla on vaikeuksia päästä irti nuotista varsinkin, jos alkeisopetus on ollut tiukasti nuotteihin sidottua. Tästä kuitenkin päästään eteenpäin opettajan avustuksella ja yhdessä tekemällä ja kokeilemalla. Opettaja 8 mainitsee, että vuonna 2005/2008 uudistetut tutkintovaatimukset ovat erinomaiset ja antavat opettajalle vapaat kädet suunnitella opetusta yksilöllisesti jokaiselle oppilaalle sopivaksi. Hän myös toteaa vapaan säestyksen peruskurssi 1 lisäämisen pianonsoitonopettajan tehtäviin olleen erittäin tervetullut lisä.

Opettaja 9:n miltei jokaisen oppilaan kohdalla pianotunnit sisältävät sekä klassista että kevyttä musiikkia. Jotkut oppilaat haluaisivat opetella yksinomaan pop/rock-musiikin hittejä lempibändeiltään tai -artisteiltaan. Hän yrittää toteuttaa oppilaiden toiveita parhaansa mukaan ja on pikkuhiljaa hyväksynyt sen, että aika on erilainen kuin hänen omassa nuoruudessaan, jolloin opiskeltiin yksinomaan klassista musiikkia. Opettaja 9 käyttää monenlaisia vapaan säestyksen kirjoja pohjana popmusiikin kappaleiden opettamiseen, mutta myös valmiita nuotteja valmiine sovituksineen. Hän käyttää apuna myös Youtubea ja Googlea nuottien etsimiseen. Klassista musiikkia hänen mukaansa on helppoa lainata kirjastosta tai tilata esimerkiksi Ostinatosta Helsinkiä, mutta popmusiikin opettamiseen tarvittaisiin parempia nuottikokoelmia, jotka sisältäisivät vapaan säestyksen peruskompeja, popkappaleiden alkuperäissovituksia, helpotettuja versioita vasta-alkajille, nelikätisversioita tai kahdelle pianolle sovitettuja kappaleita.

Haasteena opettaja 9 kokee ajan puutteen. Jos samalla tunnilla opetetaan sekä klassista että kevyttä musiikkia, hänestä tuntuu, ettei kumpaakaan ehdi tehdä kunnolla. Hän kokee myös, että oppilas on vaikeampi saada oppimaan klassiseen pianomusiikkiin tarvittava kosketus ja vivahteet, jos rinnalla on innostavampi popkappale. Hän toteaa kuitenkin, että vuosi vuodelta klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen tulee helpommaksi. Opettaja 9 mainitsee, että vapaan säestyksen osaamisen lisääminen tutkintovaatimukseen on oikein hyvä ja tarpeellinen asia, koska sointumerkeistä säes-

täminen on pianistille tärkeä taito. Ohjelmistossa saa olla myös jokunen popkappale, joista osan voi esittää tutkinnossa. Hän kertoo, että heidän oppilaitoksensa tutkinnot sisältävät nykyään monipuolisesti vapaata säestystä, klassisia soolokappaleita, kamarimusiikkia sekä popmusiikkia.

Opettaja 10 yhdistää klassista ja kevyttä musiikkia laidasta laitaan, mutta opetuksen pääpaino on kuitenkin klassisessa musiikissa. Yhteissoitossa opettaja käyttää myös kevyttä musiikkia, jos esimerkiksi oppilaan nuotinlukutaito on heikkoa. Hän kokee, ettei klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä ole juurikaan haasteita vaan että musiikkityylit auttavat toinen toistaan ja kaikesta on hyötyä kaikkeen. Opettaja 10:lla on kokemusta ja koulutusta myös vapaasta säestyksestä, ja joskus hän on antanut myös vapaan säestyksen oppitunteja. Tutkintovaatimuksista hän mainitsee sen, että nykyään klassista ja kevyttä musiikkia voi käyttää yhdessä yhä enemmän ja enemmän ja ohjelmistopuolella voi käyttää hyvin laajaa ohjelmistoa. Tasosuorituksissa painotetaan klassista musiikkia, mutta niissäkin ollaan menossa yhä vapaampaan – ja hänen mielestään – parempaan suuntaan.

Vastausten koontia

Haastattelin siis kymmentä musiikkiopiston pianonsoitonopettajaa, ja jokainen heistä yksimielisesti kertoi yhdistävänsä klassista ja kevyttä musiikkia pianonsoiton opetuksessaan. Jotkut opettajat yhdistävät enemmän tai vähemmän molempia tyyliä, mutta kaikki haastattelemani opettajat tuntuivat olevan kiinnostuneita aiheestani ja vastasivat haastatteluuni mielellään.

Kysyin pianonsoitonopettajilta, millaisia materiaaleja he käyttävät pianonsoitonopetuksessaan ja millaisesta materiaalista on heidän mielestään pulaa (ks. Taulukko 1). Suosituiksi materiaaleiksi nousivat erilaiset klassiset alkeiskirjat, erityisesti *Vivo* -kirjasarja mainittiin useasti, sekä vapaan säestyksen kirjat kuten *Piano soikoon*. Tämän lisäksi opettajat nostivat esille erilaiset kevyen musiikin kirjat ja nuotit, ja lähes kaikki opettajat kertoivat tekevänsä nuotteja itse esimerkiksi yhdessä oppilaan kans-

sa korvakuulolta. Pulaa opettajien mielestä on selkeistä ja innostavista alkeiskirjoista, nuottikokoelmista, jotka sisältäisivät monipuolisesti vähän kaikkea, uusien kappaleiden hyvistä nuoteista sekä eri tyyllisistä uloskirjoitetuista materiaaleista. Osa opettajista ei ottanut kantaa siihen, millaisesta materiaalista on pulaa, jolloin todennäköisesti heidän mielestään markkinoilla on tarpeeksi kaikenlaista opetusmateriaalia.

Taulukko 1. Opettajien käyttämät kirjasarjat ja materiaalit, joista on pulaa

Opettajien käyttämät kirjasarjat	Materiaalit, joista on pulaa
Klassiset alkeiskirjasarjat *	Uusien kappaleiden hyvät nuotit
Vapaan säestyksen kirjat	Selkeät ja innostavat alkeiskirjat
Kevyen musiikin kirjat ja nuotit	Eri tyylliset uloskirjoitetut materiaalit
Itse tehdyt nuotit ja materiaalit	Nuottikokoelmat, jotka sisältäisivät monipuolisesti vähän kaikkea

*Suomalainen pianokoulu, Vivo, Michael Aaron, Pianon avain

Kysyin opettajilta, millaisia haasteita he kokevat klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä pianonsoiton opetuksessa olevan (ks. Taulukko 2). Puolet opettajista koki, ettei haasteita ole lainkaan, mikä yllätti minua hieman. Kolme kymmenestä opettajasta koki haasteena oman klassisen historian ja sen, että pidemmälle edetessä opettajan taidot alkavat loppua kesken kevyen musiikin opettamisen suhteen. Kaksi opettajista piti ajan puutetta haasteena, mikä on tietysti ymmärrettävää, koska soittotunnit ovat lyhyitä ja aika kuluu nopeasti, eikä opettaja pysty keskittymään kunnolla kumpaankaan genreen, jos joka soittotunnilla soitetaan sekä klassista että kevyttä musiikkia. Kaksi opettajista mainitsi, että alussa ei juurikaan ole haasteita, mutta pidemmälle edetessä esimerkiksi omat taidot voivat tulla esteeksi molempien tyyllilajien opettamiselle.

Taulukko 2. Klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisestä seuraavia haasteita

Haasteet	Opettajat /10
Klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä ei ole haasteita opintojen alkuvaiheessa.	2/10
Oppilas ei ole kummassakaan täydellinen ja aika ei riitä kumpaankin.	2/10
Oma klassinen historia ja taidot loppuvat kesken.	3/10
Ei haasteita lainkaan.	5/10

Kysyin opettajilta, onko heidän oppilaitoksensa tutkintovaatimuksissa huomioitu klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen (ks. Taulukko 3). Tutkintovaatimusten suhteen opettajat olivat melko yksimielisiä, ja ainoastaan yksi opettajista ei ottanut kantaa kysymykseen. Yksi kymmenestä opettajasta mainitsi, että heidän oppilaitoksessaan on laadittu erikseen vapaan säestyksen vihkonen, josta opiskellaan vapaan säestyksen perusasiat, jotka on sisällytetty tutkintovaatimuksiin. Osa opettajista mainitsi erittäin tervetulleena asiana vapaan säestyksen lisäämisen pianonsoitonopettajan tehtäviin.

Taulukko 3. Klassisen ja kevyen musiikin huomiointi tutkintovaatimuksissa

Onko tutkintovaatimuksissa huomioitu klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen?	Opettajat /10
Tutkintoihin voidaan sisällyttää kevyttä musiikkia.	8/10
Ei selkeää vastausta.	2/10

6.2 Yhteenveto tuloksista

Haastattelujen perusteella näen, että klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen pianonsoitonopetuksessa on hyvinkin mahdollista jo nykypäivänä. Osa opettajista kertoi yhdistäneensä tyylilajeja jo pitkään, ja heillä tuntui olevan jo paljonkin kokemusta asiasta. Tutkimuksen perusteella voi sanoa, että klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen on nykyaikana jo yleistä ja jossain määrin ehkä välttämätöntäkin, jotta opettajat saavat oppilaat innostumaan pianonsoitosta ja musiikinopiskelusta. Pianonsoiton oppimateriaalia tuntuu olevan melko hyvin saatavilla klassisella puolella, mutta tulevaisuudessa kaivattaisiin lisää selkeitä, innostavia materiaaleja, joissa olisi myös auki kirjoitettuja kappaleita. Kevyen musiikin puolelta tuntuu löytyvän materiaalia laidasta laitaan, mutta auki kirjoitettua materiaalia on melko vähän saatavilla. Ehkä tulevaisuudessa voitaisiin kehittää yhtenäinen kirja, joka sisältäisi vähän kaikkea vapaasta säestyksestä klassisiin kappaleisiin ja nelikätisiin pianosovituksiin, minkä yksi opettajistakin mainitsi haastattelua tehdessäni.

Klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä yhdeksi keskeiseksi haasteeksi nousee opettajien oma klassinen tausta, joka ei välttämättä anna kovin pitkälle myöten kevyelle musiikille. Ennen klassiset soittotunnit sisälsivät yksinomaan klassista musiikkia eikä kevyt musiikki -käsitetä tunnettu soitonopetuksessa. Tämä asia nousi muuta-

massa haastattelussa esille, mutta opettajat itse olivat sitä mieltä, että kevyen musiikin alkeita osaa lähes jokainen itse opiskella, koska sekä klassisesta että kevyestä musiikista löytyy samat perusasiat. Yksi opettajista kannusti muita opettajia kokeilemaan rohkeammin kevyen musiikin opettamista, vaikkei siihen olisikaan saanut koulutusta, koska tyyllilajit eivät loppupeleissä ole niin kaukana toisistaan.

Tutkintovaatimukset antavat nykyään selvästi enemmän vapauksia opettajille tutkintosuorituksia suunnitellessa. Nykyään tutkintojen ei tarvitse pitäytyä enää pelkästään klassisessa musiikissa, vaan mukaan voi sisällyttää kevyttä musiikkia, yhteissoittoa tai säestystä. Tämä auttaa myös varmasti oppilaita motivoitumaan tutkintosuorituksiin paremmin, ja he jaksavat ehkä harjoitella paremmin, jos tutkinto-ohjelmassa on mukana motivoiva popmusiikin kappale tai uusin radioissa soiva hitti.

Uskon, että oma soitonopetukseni ei tule koskaan olemaan täysin klassista. Olen aina ollut kiinnostunut sekä klassisesta että kevyestä musiikista, mutta omat soitonopintoni painottuivat aikanaan täysin klassiseen musiikkiin. Haluan rikastuttaa pianonsoitonopetustani klassisten kappaleiden lisäksi myös erityyillisillä kevyen musiikin kappaleilla sekä vapaan säestyksen opetuksella. Jos oppilaani haluaisi esimerkiksi säestää laulajaa, se olisi minusta opettajanakin mielenkiintoista ja siitä oppisi paljon, kun pitäisi opettaa sekä pianistia että laulajaa. Haluan opettajana tarjota oppilailleni vaihtoehtoja ja monipuolista ohjelmistoa, jotta kiinnostus pianonsoittoon pysyisi yllä ja oppiminen ja harjoittelu tuntuisivat oppilaasta mielekkäältä. Mielestäni on erittäin tervetullutta vapaan säestyksen kuulumisen klassiseen pianonsoitonopetukseen sekä se, että tutkintovaatimukset antavat enemmän vapautta yhdistää myös kevyttä musiikkia tasosuorituksiin.

Oman oppimateriaalin kokoaminen voisi olla mielenkiintoinen haaste ja mahdollinen jatkotutkimuksen kannalta. Haluaisin koota yhden oppimateriaalin, joka sisältäisi vähän kaikkea. Kuten haastattelemani opettajakin sanoi, markkinoilta puuttuu sellainen oppimateriaali, joka sisältäisi klassista musiikkia, kevyttä musiikkia, vapaata säestystä, erilaisia sovituksia, nelikätisiä kappaleita pianolle jne. Mielestäni tällaisen kirjan

kokoaminen olisi erittäin hyödyllistä, ja sellaista ei vielä markkinoilta löydy. Kirjasarjoja löytyy runsaasti, mutta mielestäni niissä missään ei ole tarpeeksi monipuolista materiaalia, jos opettaja haluaisi yhdistää klassista ja kevyttä musiikkia ja käyttää vain yhtä kirjasarjaa. Ja kuten yksi haastateltavistani mainitsi, useat kirjasarjat etenevät liian nopeasti ja kappaleet saattavat olla liian vaikeita alkeisopetukseen.

Mielestäni kaikista hyödyllisintä sekä oppilaan että opettajan kannalta olisi suunnitella tarkkaan jokaiselle oppilaalle yksilöllinen HOPS eli henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Jos joku oppilas tähtää klassisen musiikin huipulle ja haaveilee esimerkiksi ammattiopinnoista, silloin mielestäni kannattaisi keskittyä pelkkään klassiseen musiikkiin ja tehdä sitä hyvin monipuolisesti. Tällaisen oppilaan kanssa kannattaisi kerätä laajaa klassista ohjelmistoa ja keskittyä hyvin syvällisesti klassisen musiikin vaatimiin yksityiskohtiin. Jos taas oppilasta ei niinkään motivoi klassinen musiikki, mutta hän pitää joistakin yksittäisistä klassisista kappaleista, hänen kohdallaan kannattaisi monipuolistaa opetusta esimerkiksi yhteismusisoinnilla, vapaalla säestyksellä tai esimerkiksi auki kirjoitetuilla kevyen musiikin kappaleilla.

Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen kohdejoukoksi valikoituivat musiikkiopistojen pianonsoitonopettajat, joille teetin haastatteluja sekä puhelimitse että sähköpostitse. Tutkimusaineisto jäi melko pieneksi, koska haastattelin vain kymmentä pianonsoitonopettajaa eri musiikkiopistoista. Näiden tulosten perusteella en voi yleistää, että klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen pianonsoitonopetuksessa olisi nykyisin arkipäivää tai hyvin yleistä, mutta haastattelujen ja aiempien tutkimusten valossa minulle jäi sellainen olo, että yhä enemmän ollaan menossa siihen suuntaan, että genrejä ei enää eritellä klassiseksi ja kevyeksi musiikiksi. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa on tärkeämpää, että henkilöiltä, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkitavasta ilmiöstä paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritäkään tekemään tilastollisia yleistysiä.

Musiikkiopistojen määrä Suomessa on laaja, joten olisi ollut työlästä ja lähes mahdollista ottaa tutkimukseen mukaan kaikkia musiikkiopistoja. Lisäksi musiikkiopistoissa on monta pianonsoitonopettajaa, joten jos olisin halunnut laajemman kohdejoukon, minun olisi pitänyt käyttää ehkä haastattelua, jossa olisi ollut valmiit vaihtoehdot. Kuitenkin saatujen haastatteluvastausten perusteella voidaan todeta, että klassista ja kevyttä musiikkia yhdistetään nykypäivänä pianotunneilla ja opettajille on tärkeää se, että oppilas on innostunut ja sen mukaan valitaan hänelle mieluisia kappaleita soitettavaksi. Jatkotutkimuksen kannalta kohdejoukko voisi olla isompi, jotta pystyttäisiin tekemään paremmin yhteenvetoa ja yleistyksiä.

Tutkimukseni eteni hieman aikataulullisesti jäljessä, mutta valmistui kuitenkin saman kevään aikana, jolloin olin suunnitellut sen valmistuvan. Haastattelun kysymykset piti miettiä huolella, jotta saisin vastaukset juuri tutkimuksen kannalta oleellisiin kysymyksiin. Haastattelujen tekeminen vei aikaa enemmän kuin kuvittelin, koska monista opistoista ei vastattu sähköpostiin tai puhelimeen ja opettajilla saattoi olla kiire, eivätkä he ehtineet vastata haastatteluun saman tien. Haastatteluja tehdessäni sain kuitenkin paljon hyödyllisiä vastauksia, ja osa vastauksista oli aika lailla sellaisia, jollaisia oletin niiden olevan. Kuitenkin opettajilta tuli myös uusia näkökulmia asioihin, ja uskon, että voisin hyödyntää samankaltaisia opetusmateriaaleja ja -menetelmiä omassakin opetuksessani tulevaisuudessa.

7 POHDINTA

Ajatus opinnäytetyön aiheesta lähti liikkeelle omasta kiinnostuksestani sekä klassista että kevyttä musiikkia kohtaan. En ole itse koskaan kokenut olevani pelkkä klassinen pianonsoittaja, koska minua on aina kiinnostanut myös kevyen musiikin soittaminen klassisen musiikin rinnalla. Aloittaessani opinnot Jyväskylän ammattikorkeakoulussa minulle oli alusta saakka selvää, että haluan sisällyttää opintoihini myös pop/jazz-linjan kurssuja ja oppia soittamaan kevyttä musiikkia pianolla. Oli luonnollista valita tutkimusaiheeksi jokin aihe, joka liittyy sekä klassiseen että kevyeen musiikkiin, ja

aloinikin pohtia, miten lähtisin tutkimaan näiden kahden tyyllilajin yhdistämistä pianonsoitonopetuksessa. Työni tarkoitus ei ole mitenkään väheksyä klassisen musiikin arvoa, koska sekä klassista että kevyttä musiikkia tarvitaan, ja arvostan molempia tyyllilajeja. Tarkoitus on enemmänkin tutkia sitä, miten nämä kaksi tyyllilajia voitaisiin tuoda yhteen, jotta ei tarvitsisi vetää niin selkeää rajaa klassisen ja kevyen musiikin välille.

Tavoitteenani oli selvittää haastattelujen avulla, miten klassista ja kevyttä musiikkia yhdistetään nykyään pianotunneilla ja miten se ylipäättään on mahdollista opettajien taitojen ja resurssien perusteella. Tavoitteena oli myös tutustua erilaisiin pianonsoiton oppimateriaaleihin ja kysyä opettajilta, millaisia oppimateriaaleja he käyttävät opetuksessaan. Tutustuin ensin aiempiin tutkimuksiin, joita ei suoranaisesti aiheestani löytynyt, mutta ”läheltä liippaavia” tutkimuksia löysin muutamia. Esimerkiksi Sorri (2008) on pohtinut opinnäytetyössään, vastaako viulunsoitonopettajan koulutus uuden vuosituhannen haasteisiin, ja pohtinut, miten viulunsoitonopettajat hallitsevat eri tyylien opettamista, etenkin, jos opettaja itse ei ole saanut koulutusta eri tyyllilajien opettamiseen. Sorri (2008, 15) toteaa, että hänen teettämänsä kyselylomakkeet viulunsoitonopettajille osoittavat sen, että muut musiikkityylit toimivat opetustyössä klassisen musiikin rinnalla ja että ohjelmiston monipuolisuus auttaa pitämään motivaatiota yllä. Rantala (2009) on tutkinut klassisen ja pop/jazz-linjan eroja bassonsoiton näkökulmasta. Hän aikoo toteuttaa monipuolisempaa opetusta oppilaidensa kanssa, mutta painottaa sitä, että kurssivaatimusten pitää kuitenkin pysyä yhä kaikille samoina.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että klassista ja kevyttä musiikkia yhdistetään yhä enemmän pianonsoitonopetuksessa ja opettajat käyttävät monipuolisesti eri materiaaleja opetuksessaan. Pianolle on olemassa erityyppisiä opetusmateriaaleja, mutta klassisella puolella materiaalia tuntuu olevan huomattavasti enemmän kuin kevyellä puolella. Kevyellä puolella pulaa tuntuu olevan varsinkin auki kirjoitetuista kappaleista sekä vapaan säestyksen ja kevyen musiikin oppaista. Niitäkin kuitenkin on jo jonkin verran saatavilla, joista muutamia esittelin aiemmin työssäni luvussa 5.2

ja 5.3. Haasteiksi eri tyylilajien yhdistämisessä nousee opettajien mahdolliset puutteelliset taidot ja oma klassinen historia. Lisäksi soittotunneilla ei välttämättä jää tarpeeksi aikaa käsitellä sekä klassista että kevyttä musiikkia, joten varmasti väkisinkin on pakko keskittyä enemmän vain toiseen tyylilajiin. Koen, että klassisella puolella vaatimustaso on niin kova, että jos oppilas tähtää esimerkiksi ammattiopintoihin, olisi varmasti parempi keskittyä vain klassiseen musiikkiin. Tällöin voisi ottaa vain muutamia kevyen musiikin kappaleita mukaan, jos oppilaalla on kiinnostusta kokeilla myös generajojen ylittämistä.

Monipuolisuus on valttia

Husser (2007, 29–30) toteaa, että pianonsoiton ei tarvitse olla pelkkää nuoteista oppimista ja ulkoa esittämistä yleisölle, vaan opettaja voi motivoida oppilasta esimerkiksi ryhmätunteja järjestämällä ja painottaa sitä, että musiikkia voi oppia hyvin monella tavalla. Olen samaa mieltä siinä, että pianoa pidetään joskus liian yksilöllisenä soittimena, koska piano on paljon muutakin. Se on tärkein säestyssoitin, ja vaikka opiskelija olisikin klassisella linjalla, hän voisi osallistua yhtälailla bänditoimintaan tai opiskella vapaata säestystä. Vapaan säestyksen lisä klassisen pianon opintoihin on mielestäni erittäin tervetullutta. Silloin, kun itse opiskelin pianonsoittoa musiikkiopistossa, vapaa säestys enemmänkin vain mainittiin ohimennen kuin että sitä olisi varsinaisesti opiskeltu. Pianotunnit keskittyivät yksinomaan klassiseen musiikkiin, mikä ei nykypäivänä ehkä toimi ihan samalla tavalla. Oppilailla saattaa olla pianonsoiton lisäksi muitakin harrastuksia, ja harjoittelu jää yhä vähemmälle. Jos oppilas ei ole erityisen kiinnostunut klassisesta musiikista eikä siten jaksaa harjoitella, muut harrastukset voivat jyrätä lopulta musiikkiharrastuksen kokonaan.

Uskon, että nykypäivänä monipuolisuus musiikinopiskelussa on valttia. Pianolla voi soittaa niin paljon muutakin kuin pelkkiä perinteisiä Bachin preludeja ja fuugia, klassisin ajan sonaatteja tai Chopinin etydeitä. Lapsille ja nuorille on tärkeää, että he saavat soittaa mielimusiikkiaan, ja uskon, että kevyen musiikin lisääminen klassisen rinnalle motivoi oppilaita soittamaan myös klassista musiikkia. On sääli, jos klassisen musiikin asema alkaa horjua tulevaisuudessa ja musiikkioppilaitoksiin hakisi yhä vä-

hemmän klassisen musiikin harrastajia. Kevyt musiikki on alkanut jyrätä pikkuhiljaa klassisen musiikin yli, ja varsinkin pop/jazz-laulu on kokenut suuren nousukiidon viime vuosien aikana (Pohjannoro 2010, 19–21). Tasosuoritusten muuttuminen vapaammiksi on mielestäni erittäin hyvä ja tervetullut muutos, koska täten myös tutkintoihin voidaan sisällyttää kevyttä musiikkia tai vaikkapa säestystä.

Monille klassisen pianonsoiton opettajille saattaa olla suuri kynnys lähteä kokeilemaan kevyen musiikin opetusta klassisen musiikin rinnalla, koska he ovat aikoinaan saaneet koulutusta yksinomaan klassisen musiikin soittamiseen. Nykyään on kuitenkin jo jonkin verran saatavilla täydennyskoulutusta, minkä osa opettajista mainitsi teettämissäni haastatteluissa. Vapaan säestyksen alkeisiin on saatavilla jo melko hyvin oppaita, joista opettajien on helppo itse opiskella vapaan säestyksen peruskompit. Lisäksi auki kirjoitettuja kevyen musiikin nuotteja löytyy jonkin verran ja Toivelaulukirjoissakin on sointumerkkien lisäksi kirjoitettu myös vasemmalle kädelle jotain soitettavaa.

Mutta kuten osa haastattelemistani opettajistakin mainitsi, itse tehdyt nuotit ovat usein valttia soitonopetuksessa, koska monet Toivelaulukirja- yms. sovitukset ovat liian vaikeita esimerkiksi alkeisopiskelijalle. Yksinkertaistetut nuotit toimivat hyvin ja itse tehtyjen nuottien tekeminen kehittää opettajankin kykyä sovittaa musiikkia. Jos opettaja haluaa myös oppilaalle olevan tästä hyötyä, hän voi ottaa ylös esimerkiksi jonkun kappaleen korvakuulolta yhdessä oppilaan kanssa ja tehdä siitä oikean nuotin. Tällainen voisi olla oppilaastakin mielenkiintoista, ja se voisi innostaa oppilasta tekemään myös kotona omia sovituksia korvakuulolta tai valmiista nuotista. Samalla siitä olisi hyötyä myös mahdollisesti musiikin perusteiden opetukseen, jossa tehdään paljon diktaatteja korvakuulolta. Kuten yksi haastateltavistanikin sanoi, kaikki vaikuttaa kaikkeen ja kaikesta on hyötyä. Monipuolisuus on valttia, ja se luo innostavan ilmapiirin niin oppilaan soitonopintoihin kuin opettajan työhön.

Lähteet

Aaron, M. 1947. Pianokoulu 3. Toim. M. Rautio. Helsinki: Fazer.

Ahponen, H. 2010. Motivaatio opiskelussa. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla. Viitattu 2.5.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17186/Ahponen_Hanna.pdf?sequence=1

Aineopetussuunnitelma rytmimusiikki. Porvoonseudun musiikkiopisto. Viitattu 14.1.2015.
http://www.porvoo.fi/easydata/customers/porvoo2/files/muut_liitetiedostot/kulttuuri/musiikkiopisto/opsit/rytmimusiikki_170512.pdf

Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta. Saarijärvi: Gummerus.

Arvekari, E. 2014. Pikaruoalle tilaa musiikissa. Itä-Häme 15.11.2014, 6. Viitattu 14.3.2015.

Davis, M. & Broido, A. 1968. Music Dictionary. Tapiola: Weilin+Göös.

Espoon musiikkiopiston opetussuunnitelma. 1.1.2011. Viitattu 6.5.2015.
http://www.emo.fi/easydata/customers/espoo/files/lukujarjestykset/arkisto/ops_1.8.2012..pdf

Hakkarainen, A. 2009. Piano soikoon! Vapaan säestyksen aakkoset. Porvoo: Bookwell.

Halonen, P. 2009. Pianovapari.com. Oulu: Kalevaprint.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 10. p., uud. p. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. p., uud. p. Helsinki: Tammi.

Hovi, S. 1983. Vapaa säestys 1. Helsinki: Fazer.

Hovi, S. 1986. Vapaa säestys 2. Helsinki: Fazer.

Husser, D. 2007. Making piano lessons attractive to potential students. *American Music Teacher* 8/2007, 57, 1, 27–30. Viitattu 26.4.2015. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.

Jääskeläinen, K., Kantala, J & Rikandi, I. 2009. *Vivo piano 3*. Keuruu: Otava.

Kupari, J. 2008. Improvisointi osana pianotuntia. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, musiikin ja tanssin ala. Viitattu 12.1.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20236/jamk_1201167900_5.pdf?sequence=1

Kurkela, V. 2005. Rytmimusiikki ja akatemia – kevyen musiikin yliopistollinen tutkimus Suomessa. *Selvis-lehti* 01/2005. Viitattu 2.5.2015.

<http://www.elvisry.fi/artikkeli/rytmimusiikki-ja-akatemia-kevyen-musiikin-yliopistollinen-tutkimus-suomessa>

Lancaster, E. 2006. Are piano students really different today? *The American Music Teacher* 56, 2, 30-33. Viitattu 4.5.2015. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.

Lehtelä, R., Saari, A. & Sarmanto-Neuvonen, E. 1990. *Suomalainen pianokoulu 3*. Porvoo: WSOY.

Levine, M. 1989. *The Jazz piano book*. USA: Sher Music co.

Louhos, M. 1997. *Pianon Avain 3*. Tampere: Tammer-Paino.

Musiikinopetus Suomessa. 2007. Musiikkiopistot -opistoluettelo. Viitattu 20.3.2015.

http://www.musiikinopetus.fi/fi/linkit/musiikkiopistot_-_opistoluettelo

Pakarinen, M. 2014. Kevyttä klasarille, kevyen musiikin opiskelun hyödyt klassiselle trumpetistille. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu, musiikin koulutusohjelma. Viitattu 2.5.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/75381/Pakarinen_Mari.pdf?sequence=1

Pohjannoro, U. & Pesonen, M. 2008. Musiikkialan ammattilaisten ja harrastajien kouluttajat 2008. Selvitys musiikkioppilaitosten toimintaympäristöjen ja opettajien osaamisen tulevaisuudennäkymistä. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 1. Viitattu 25.2.2015.

<http://www2.siba.fi/toive/userfiles/media/Musiikkioppilaitokset.pdf>

Pohjannoro, U. 2010. Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti – Musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 6. Viitattu 25.2.2015.

http://www2.siba.fi/toive/userfiles/media/Soitonopiskelua_joustavasti.pdf

Rantala, O. 2009. Kohti monipuolisempaa bassonsoitonopetusta. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla. Viitattu 14.1.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19939/jamk_1237984128_2.pdf?sequence=1

Rytmimusiikki. Lahden konservatorio. 2015. Viitattu 2.5.2015.

<http://www.concis.fi/harrastaminen/rytmimusiikki/>

Sandved, K. 1957. Musikkens Verden. Toim. T. Elmgren-Heinonen, R. Björklund & I. Niemi. 2.p. Keuruu: Otava.

Savonen, P. 2005. Mihin olet matkalla musiikinopetus? Pohdintaa musiikin- ja soitonopetuksemme eilisestä, nykypäivästä ja tulevaisuudesta. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssinalalla. Viitattu 1.5.2015.

Sibelius-Akatemia. Historia. Viitattu 2.5.2015. <http://www5.siba.fi/sibelius-academy/about-sibelius-academy/history>

Sorri, T. 2008. Vastaako viulunsoiton opettajien koulutus uuden vuosituhaten haasteisiin. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 14.1.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19710/jamk_1205841363_0.pdf?sequence=1

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry Piano, tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet (SML 2005). Viitattu 14.1.2015.

<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/piano2005.pdf>

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, taustaa. Viitattu 2.5.2015.

<http://www.musicedu.fi/fi/sml/taustaa>

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry Vapaa säestys, tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet (SML 2006). Viitattu 14.1.2015.

<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/vapaaestpiano2006.pdf>

Tenni, J. & Varpama, J. 2004. Vapaa säestys ja improvisointi. 1.-2.p. Keuruu: Otava.

Tolvanen, H. & Pesonen, M. 2010. Monipuolisuus on valttia – Rytmimusiikin kentän muutos ja osaamistarpeet. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 8. Viitattu 1.5.2015.

http://www2.siba.fi/toive/userfiles/media/Monipuolisuus_on_valttia.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5.p., uud. p. Jyväskylä: Gummerus.

Unkuri, J. 2014. Klassinen musiikki kovassa kurssissa – löytyykö kotimaisia osaajia myös jatkossa. Teostory 22.10.2014. Viitattu 1.5.2015.
<https://www.teosto.fi/teosto/blogi/klassinen-musiikki-kovassa-kurssissa-l%C3%B6ytyyk%C3%B6-kotimaisia-osaajia-my%C3%B6s-jatkossa>

Valkonen, L. 2007. Kartoitus pianon vapaan säestyksen opetuksesta Suomen musiikkioppilaitoksissa vuonna 2004–2005. Tutkielma. Sibelius-Akatemia, musiikkikasvatuksen osasto. Viitattu 1.5.2015. <http://ethesis.siba.fi/ethesis/files/nbnfife20072008.pdf>

VanWeelden, K. 2012. Classical Music as Popular Music: Adolescents' Recognition of Western Art Music. *Applications of Research in Music Education* 31, 1, 14-24. Viitattu 20.3.2015. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.

Liitteet

Liite 1 Haastattelu musiikkiopiston opettajille

1. Yhdistätkö klassisen ja kevyen musiikin materiaalia pianonsoitonopetuksessasi? Jos yhdistät, millä tavoin?
2. Millaista materiaalia käytät pianonsoiton opetuksessasi? Millaisesta opetusmateriaalista pianolle on mielestäsi pulaa?
3. Mitä haasteita koet klassisen ja kevyen musiikin yhdistämisessä pianonsoitonopetuksessa olevan?
4. Onko tutkintovaatimuksissa otettu huomioon klassisen ja kevyen musiikin yhdistäminen?